

- VISNYK

*Свобода народам!
Свобода людині!*

Спільно - політичний місячник

З М І С Т

В 30-ту річницю УПА — заклик ОУВФ	1
Л. Полтава — Той, що кличе продовжувати розпочате	2
Вол. Гаврилюк — Пробудження (поезія)	4
Іван Левадний — Князь-лицар	5
В. Давиденко — Коли Україна вмирала з голоду	7
Д-р М. Кушнір — Проблеми перед нами	11
Алла Коссовська — Алярм	15
О. Солженіцин — Крихітки	17
В. Гаврилюк — Г. Сковорода — засновник нашої філософії	19
Любов Коленська — Осяйна душа національного руху	21
Софія Наумович — Екзистенціалізм у практиці	24
Інж. Г. Гордієнко — Українська колонія в Подєбрадах	26
Вок — „Що правда, то правда”	28
Сторінка ОЖ ОЧСУ	30
Алла Коссовська — Матері (поезія)	31
М. Трихрест — Істота „революційної демократії”	32
Хроніка	33

**ОРГАНІЗАЦІЯ
ОБОРОНИ
ЧОТИРЬОХ
СВОБІД
УКРАЇНИ**

У ВИДАВНИЦТВІ ООЧСУ МОЖНА НАБУТИ ТАКІ КНИЖКИ:

Е. Маланок: Illustrissimus Dominus Mazepa — тло і постать, стор. 32	0.50	Л. Полтава: 1709 (роман), стор. 224, ціна: т. о. 2.50 м. о.	2.00
Е. Маланок: Малоросійство, стор. 36	0.50	Я. Стецько: 30-те Червня 1941 р., стор. 463, ціна: т. о. 7.00, м. о.	6.00
Е. Маланок: До проблеми большевизму, стор. 82	1.00	М. Сосновський: Україна на міжнародній арені 1945-1965, стор. 272	3.50
Е. Маланок: Нариси з історії нашої культурн, стор. 80	0.50	Ф. Б. Корчмарик: Духові впливи Києва на Московщину в добу Гетьманської України, стор. 245	4.00
Е. Маланок: Остання весна (поезії), стор. 104	1.50	* Косак-Охримович-Тураш, стор. 190, ціна: т. о. 4.00, м. о.	3.00
Е. Маланок: Серпень (поезії), стор. 72	2.00	О. Дяків-Горновий: Ідея і чин, стор. 408, т. о.	5.00
* Історія Русів, стор. 346	3.00	П. Савчук: Гетьман Мазепа	2.00
Д. Донцов: Підстави нашої політики, стор. 210	2.75	П. Савчук: Ідея і любов (драма на 3 дії)	0.50
Д. Донцов: Правда прадідів великих, стор. 95	1.00	П. Савчук: Чотирьох з мільйонів (трагедія на 5 дії)	1.00
Д. Донцов: Хрестом і мечем, стор. 319, ціна: т. о. 5.00, м. о.	4.00	П. Савчук: Облога замку (мелодрама на 5 дії)	1.00
О. Оглоблин: Гетьман Іван Мазепа та його доба, стор. 410	6.00	О. Бабій: Повстанці (поема), стор. 180	2.00
О. Оглоблин: Думки про Хмельниччину	1.00	О. Запорожець: В одвічній боротьбі, стор. 370	2.00
О. Оглоблин: Українсько-московська угода, сторінок 100	0.50	Вадим Леонч: Кам'яні луни	1.50
О. Оглоблин: Хмельниччина і українська державність, стор. 24	0.25	Р. Володимир: Палкі серця (поезії), стор. 215	2.50
О. Оглоблин: Думки про сучасну українську історіографію, стор. 87	1.50	Зореслав: З ранніх весен (поезії), стор. 112	2.00
А. Князінський: На дні СРСР, стор. 232	2.75	„ЗА ВОЛЮ УКРАЇНИ“ — історичний збірник УСС, 1914-1964, стор. 608, т. о.	12.00
У. Самчук: Чого не гоїть вогонь (роман) сторінок 288	3.75	В. Гаврилок: Тінь і мандрівник (поезії), стор. 105	2.00
Ф. Одрач: Щебетун (повість), стор. 294	2.50	М. Кушнір: Край і еміграція, стор. 47	0.75
Т. Ерем: Советський акваріум, стор. 142	0.50	М. Островерха: На закруті, стор. 142	2.00
Л. Старицька-Черняхівська: Іван Мазепа, сторінок 154	1.25	М. Островерха: Великий Василянин, стор. 48	0.50
Л. Старицька-Черняхівська: Останній сніг, сторінок 44	0.50	М. Островерха: Гомін здалека, стор. 127	1.50
М. Щербак: Вагаття (лірика), стор. 64	0.75	М. Островерха: Блиски і темряви (спогад), стор. 208	2.00
М. Щербак: Шлях у вічність, стор. 29	0.25	М. Островерха: Чорнокнижник із Зубрівки, стор. 32	0.50
В. Гришко: Панславизм в советській історіографії і політиці, стор. 37	0.25	М. Островерха: Грозна калина, стор. 132	2.00
В. Крашів: Людина і волк (сл. п. Р. Шухевича-Чупринки), стор. 31	0.25	М. Островерха: Без докору (міркування на мистецькі теми), стор. 154	1.50
РІЧНИКИ ВІСНИКА (тверда оправа)	8.00	М. Чубатий: Княжа Русь-Україна та виникнення трьох східнослов'янських націй	2.50
Е. Ляхович: Перевірка наших позицій, стор. 15	0.25	Хосе Ортега-і-Гассет: Бунт мас	2.00
Е. Ляхович: Форма і зміст українських змагань	2.50	АНГЛОМОВНІ ВИДАННЯ:	
В. Січинський: Крим (історичний нарис), стор. 31	0.25	Le Vasseur De Beauplan: A Description of Ukraine	3.00
П. Мірчук: З мого духа печаттю (25-ліття ОУН), стор. 30	0.50	N. Chirovsky: Old Ukraine, 480 pp.	7.00
П. Мірчук: Відродження української ідеї, стор. 63	1.00	N. Chirovsky: The Economic Factor in the Growth of Russia, 178 pp.	3.75
П. Мірчук: Під покров Богородиці (свято УПА), стор. 32	0.25	N. Chirovsky: The Ukrainian Economy, 93 pp.	1.50
П. Мірчук: Українська визвольна справа і українська еміграція	1.00	N. Chirovsky: An Introduction to Russian History, 280 pp.	4.50
П. Мірчук: Українська Повстанська Армія — 1942-1952, стор. 319	2.00	L. E. Dobriansky: The Vulnerable Russians, 454 pp.	6.00
П. Мірчук: Українська Державність 1917-1920, стор. 400	5.00	I. Mirchuk: Ukraine and its People, 280 pp.	3.00
С. Збараський: Крути, стор. 104	1.00	O. Honcharuk: If war Comes Tomorrow, 63 pp.	1.00
Г. Косинка: Фавст з Поділля, стор. 95	1.00	W. Dushnyck: The Ukrainian-Rite Catholic Church at the Ecumenical Council (1962-1965), 191 pp.	3.00

V I S N Y K
P. O. Box 304, Cooper Station
New York, N. Y. 10003

ОРГАНІЗУЙТЕ ПЕРЕДПЛАТУ І ПОШИРЮЙТЕ „ВІСНИК ООЧСУ”!

ВІСНИК

В 30-ТУ РІЧНИЦЮ УПА

Наче квас в прісне тісто,
Вкладено дух і зміст боротьби,
Щоб вони гнали нас у призначене місце.
Іван Франко — „Мойсей”

Тридцять років тому в північній частині Західньо-Українських земель ОУН під проводом Степана Бандери почала організувати повстанські загони на боротьбу з окупантами. На Україні шаліла війна. Німецький націонал-соціалізм і московський більшовизм — дві „соціалістичні” потвори — змагалися за оволодіння українськими землями і уярмлення нашого народу.

Повстанський рух швидко охопив західньо-українські землі і частину Правобережжя. В боротьбі з німецькими загарбниками і московськими диверсантами, залишеними після відступу червоної армії та засиланими з Росії, українські збройні повстанські загони оформилися в Українську Повстанську Армію — УПА. В обороні народу від двох ворожих сил виловила збройна політична сила нації, як нова форма революційно-визвольної боротьби за національну і соціальну волю народу в незалежній Українській Державі.

Сила і велич УПА полягали в високій ідейності її вояків і командирів, у гарячому патріотизмі, в глибокому розумінні конечности боротьби, що спиралась на повну і всебічну підтримку українського народу. Органічна єдність УПА з народом давала їй ідейно-моральну силу, уможливила довгорічний змаг зі стократ переважаючими силами ворога.

В неймовірно тяжких умовах, без будь-якої сторонньої допомоги УПА під політичним керівництвом ОУН і проводом УГВР витворила високогероїчний стиль боротьби. Виписавши численні бойові подвиги на своїх прапорах, герої-упівці не визнавали ні полону, ні капітуляції.

Шляхетні, глибоко людські ідеї, втілені в гас-

лі: „Свобода народам — свобода людині!”, під яким билася УПА, знаходили широкий відгук і признання серед поневолених московським більшовизмом націй. В упівських лавах організуються національні відділи грузинів, азербайджанців, козаків та інших поневолених Москвою народів до боротьби проти більшовицького імперіялізму, за створення самостійних держав народів, силою включених до імперії СРСР.

До 1950 року тривав збройний змаг, очолений легендарним командиром, генерал-хорунжим Романом Шухевичем - Чупринкою. Для побороювання УПА московський уряд уклав військовий договір з комуністичною Польщею і Чехо-Словаччиною. В бою під Львовом упав Командир УПА. Хоч зброю й вибито з рук українських повстанців, але ворог не здобув ідейної і моральної перемоги.

Співець національної ідеї, В. Симоненко, називає Львів, що став центром української збройно-політичної боротьби під час другої світової війни, „столицею моєї мрії”, „епіцентром радощів і надій”. Поет звертається до Львова „із захопленням сина від степів, де Славута легенду снує, щоби серце твоє одчайдушне левине краплю сили вдихнуло у серце моє” („Український лев”).

Як знаємо, творчість В. Симоненка і цілої когорти шестидесятників, їхня висока людська і національна гідність збудили український дух, що „тіло рве до бою”. І знову розгорнулася битва українського націоналізму проти великодержавства Москви з її брутальною політикою побороювання і заперечення національної ідеї.

Іскри національної ідеї, кинуті в заморожену більшовизмом українську дійсність, розтопили кригу і зірвали полуду страху, яким оповито людей в московському царстві. В глибинах суспільного життя, обплутаного „принципами інтернаціоналізму російського народу”, пробуди-

ТОЙ, ЩО КЛИЧЕ ПРОДОВЖУВАТИ РОЗПОЧАТЕ

30-го травня Року Божого 1926 у Парижі, на кладовищі Монпарнас, як співається в народній пісні, „поховали Пана Отамана в сиру землю глибоко"... — український народ поховав Симона Петлюру. У Парижі й околицях не було свідомої української людини, яка не прибула б на той похорон. На пожовклих світлинах бачимо тисячі людей. Советська преса в Україні подала коротесеньку згадку про те, що у Франції „загинув бандит"... А в храмах УАПЦеркви, яка тоді ще діяла в Україні, потайки священики відправляли панахиди за його душу. Панахиди за спокій душі Симона Петлюри відправляли тоді і в українських церквах в Америці, в Канаді... Це була велика людина, видатний національний діяч, смерть якого сколихнула українські серця у всьому світі.

Чому і чим Симон Петлюра — Головний Отаман Армії УНР і Фльоти УНР — був дійсно великим діячем?

Французький письменник і історик П. Дерош писав:

„Петлюра не мав жадних ілюзій... Він знав, що який не був би режим імперії, вона не ви-

лась і зміцніла українська національна гордість, втілюючись у національно-політичну силу. В підземному гуркоті національно-політичного становлення щораз виразніше чути домагання, усунути поржавілі підпори московського великодержавства з потоптаними ним законами і справедливістю, визбутися оскраженілих від сваволі кремлівських нелюдів, усунути нагромажені ними кривди і відбудувати вільну, суверенну Українську Державу.

В тридцяті річницю УПА західний світ не знаходить виходу з плетива протиріч, що втиво-

“VISNYK” — “THE HERALD”

Published by Organization for Defense of Four
Freedoms for Ukraine, Inc.

Monthly except July and August when bimonthly.
Second class postage paid at General Post Office,
New York, N. Y.

Board of Editors

Address: P. O. Box 304, Cooper Station,
New York, N. Y. 10003

пустить із лабет своєї жертви — України. Він знав, що незалежності не можна вижебрати і виторгувати, — її можна лише вибороти волею всього народу, готовістю змагатись за неї і вмирати”...

Комуністичний діяч у колоніальній УССР В. Чубар у березні 1926 р. (за два місяці до смерті Симона Петлюри з руки жида - найманця Шварцбарта), виступаючи на з'їзді комсомолу (про що звітувала газета „Пролетарська Правда”), волею-неволею визнав послідовність і наполегливість Симона Петлюри: „У своїй буденній праці ви й не уявляєте собі, товариші, що поруч із українським радянським урядом робітників і селян є за кордоном ще другий „уряд” УНР Симона Петлюри — „уряд” без території, без людей. Але цей „уряд” готується з допомогою Чемберлена*) знову спробувати зруйнува-

*) Остін Чемберлен (1863 — 1937) — англійський консервативний державний діяч, у 1924-29 роках міністер закордонних справ. В 1925 р. один з ініціаторів розриву дипломатичних відносин між Англією і ССРР — відновлених у 1929 р. — Ред.

рилося внаслідок „братання” з московськими імперіялістами, які в своєму маренні опанувати всі континенти жорстоко поборюють національну і людську свободу, намагаючись зліквідувати поневолені ними нації. Хоч наші впливи у вищих політичних сферах незначні, ми дивимось з вірою в майбутнє, знаючи, що тільки через визволення націй, поневолених московським імперіялізмом, можливо забезпечити тривкий мир у світі і свободу для людини та народів.

В 30-ту річницю УПА прославімо незабутні її подвиги, що звеличили нашу націю, яка не припиняє боротьби за державну незалежність України. А себе спитаймо, чи робимо ми все можливе, щоб наблизити остаточну перемогу української національної ідеї, проти якої з усією своєю потугою виступає московське великодержавство.

Організації Українського Визвольного
Фронту

ти наше будівництво, пошкодити трудящому людові йти мирним шляхом до соціалізму"... Далі Чубар казав: „Щоб остаточно знищити цю небезпеку, ми мусимо стежити за тим, щоб у нас тут не було прихильників нової боротьби”...

Читачі знають, яким „мирним шляхом до соціалізму” була змушена йти Україна під московсько-більшевицькою окупацією; врешті-решт Москва знищила й самого Чубаря...

А які думки після поразки Визвольних Змагань висловлював Симон Петлюра? — „Під натиском переважаючих сил ворога та з огляду на несприятливу міжнародню ситуацію ми відійшли на другу лінію наших бойових позицій, де й провадимо підготовсвну працю для досягнення нашої чергової мети. Ми не уважаємо себе ні морально, ні ідейно розбитими...”

В іншій статті, що її потім названо „Заповітом Симона Петлюри”, читаємо:

„Шлях звільнення кожної нації густо кропить кров'ю. Нашої — так само. Ворожою і рідною. Кров закінчує глибокі процеси національних емоцій. Кров, пролита для цієї величної мети, не засихає. Тепло її все буде теплим в душі нації, все відіграватиме ролю непокоючого ферменту, що нагадує про нескінчене і кличе на продовження розпочатого”.

Хіба виступ одного з Нескорених тепер в Україні в обороні Стрілецьких Могил у Львові, що їх наважився розкидати ворог, не стверджує думок Симона Петлюри про пролиту кров, як „непокоючий фермент”, що завжди нагадуватиме „про нескінчене”?

Живо відчуваючи українську історію з її княжим і гетьманським періодами, залапам'ятавши з молодих літ слова гетьмана Мазепи про право — через шаблю, себто досягнення державности через боротьбу; несучи в серці Шевченкову віру з його „борітеся — поборете, вам Бог помагає”, Симон Петлюра із звичайного семінариста, із службовця і журналіста виріс на одного з Провідників Нації. Чому? Тут головну ролю відіграли не тільки природній розум чи здібність оцінювати становище. У той час, коли соціалісти й не соціалісти всіх мастей у Києві кричали услід за В. Винниченком, що „нам не треба армії” — Симон Петлюра зрозумів, що без власної армії не буде й власної держави.

Уже на першому Всеукраїнському Військовому З'їзді в Києві 22 травня 1917 року, після промов проф. М. Грушевського, В. Винниченка та інших українських діячів, яких оплескували присутні — заля, за свідченням очевидців, просто заgrimіла від тупоту ногами, вигуків „Слава! Слава!” та схвального брязкоту збоєю, коли промовив Симон Петлюра. Вояки відчули в тій сухорлявій, високочолій людині — вождя Нації. С. Петлюра промовляв спочатку тихо, безбарвно, але дедалі підвищувався його голос, оживали, загоралися живим блиском його сіро-сині очі, захоплююча задушевність промови — влучала в серця слухачів. Тоді Симона Петлюру обрали головою Українського Військового Комітету...

Під час схвалення IV Універсалу Центральної Ради 22 січня 1918 р., що проголосив самостійність України, але — одночасно — замінював постійну армію міліцією, Симона Петлюри вже не було в Генеральному Секретаріаті в Києві. Йому не дали там працювати дрібні шашелі-пацифісти, яких все ще водили за носа як не московсько-більшевицький пройдисвіт Ленін, так інші російські соціалісти.

Але Симон Петлюра знав, що доля України буде вирішуватись гарматами, армією. І тому він подався на рідну Полтавщину (народився в Полтаві 1879 р. у незаможній козацькій родині) і там зформував прославлений в боях з більшовиками Гайдамацький Кіш. Розбиваючи по дорозі більшевицькі загони, С. Петлюра звідти поспішив до Києва, щоб рятувати загрожену столицю. Вискочивши з вагонів, гайдамаки зразу ж пішли лавами в наступ на гніздо комуністичних заколотників Арсенал. Симон Петлюра кинув наказ: „Вперед, гайдамаки! Вперед прапор!” — і сам із зброєю в руках пішов у першій лаві! Понад 300 забитих, 500 поранених, багато амуніції, зброї — такий був наслідок гайдамацького удару по Арсеналу. Не дивно, що військо любило Симона Петлюру і звало його „батьком”.

Відчуваючи, що дедалі більший тягар державних справ спадає на його плечі, Симон Петлюра 11 листопада 1919 року виступив з рядів Української Соціал-Демократичної партії і став для армії, для народу провідником, символом боротьби. Він відчув також у Євгеніві Коно-

Вол. Гаврилук

П Р О Б У Д Ж Е Н Н Я

Дзвінко день вікна розіпнув
і хлинула ним хвиля вулиць.
Прочуяла пустиня сну
на вирізку земної кулі.

Горять ватри тут і там,
горять бажання нових істин,
нових сподіваних світань
з багатим недвозначним змістом.

Що б не було, ти теж ори,
холонути тобі не вільно.
Нехай шаліють злі вітри
щалінням їхнім божевільним.

~~~~~
вальці, з його київськими Січовими Стрільця-ми — найкращою частиною української армії, — свого найближчого співробітника й однодумця. А ми знаємо, яку велику ролю далі відіграв полк. Є. Коновалець у розвитку націоналізму й продовженні Визвольної Боротьби. Під час найбільш напруженої фронтової боротьби, пошести тифу, що косив тисячами вояків, при відсутності набоїв, як згадував міністер внутрішніх справ УНР Ісаак Мазепа, „в цей час із старих авторитетів... не покинув поля бою один Петлюра”.

І це — одна з причин, чому ми нині ставимо поруч дорогі кожному національно-свідомому українцеві імена Провідників Визвольних Змагань України: Миколи Міхновського — Симона Петлюри — Євгена Коновальця — Степана Бандери — ген.-хор. Тараса Чупринки. І зрозуміло також, чому Москва називає кожного свідомого українця петлюрівцем або бандерівцем. Ці поняття стали синонімами, вони — нероздільні. Якщо Москва переслідує українських інтелектуалістів, якщо її найбільшим ворогом був, є й буде український націоналізм, то це тому, що „кров, пролита для величної мети, не засихає. Тепло її все буде теплим в душі нації”, — як вчив Симон Петлюра.

Від крові княжих воїнів, крові козаків під Полтавою в 1709 році далека часова дистанція до крові вояків і старшин Армії Соборної України в 1918-20 роках, до крові героїв УПА, до крові Алли Горської в Києві в 1971 році... Але це — єдина ріка, і якщо в часі миру кров може

символізувати смерть, то в часі війни — а ми в стані війни! — кров символізує життя!

Симон Петлюра вже на еміграції писав:

„В урочистих актах законодавчих, у війні за волю і в повстаннях міцно виявляв наш нарід свою непохитну волю жити незалежним державним життям. Боротьба за це нашого народу не припиняється і не припиниться. Нехай вона буде довга й уперта, нехай вона бере нові й нові жертви, але Україна незалежна — хоче чи не хоче того Європа — таки буде!”

А поет-шестидесятник, один із найновіших пробудителів національної гордості в нашому народі на Україні, Василь Симоненко писав про Україну:

Ради тебе перли в душах сію,
Ради тебе мислю і творю.
Хай мовчать Америки й Росії,
Коли я з тобою говорю!

Минуло 46 років з часу трагічної смерті Головного Отамана, але Москва нині ненавидить Симона Петлюру ще більше, ніж раніше. Бо це він безсмертною тінню промовляє до нас:

„Може когось із вас опанувала зневіра? Пригадайте ті часи, коли ми виступили на арену боротьби, коли ніхто не знав, що таке Україна. Порівняйте це із тим, що ви бачите нині навкруги себе!..”

І тому можемо сміливо сказати, що як там серед Нескорених на Українській Землі, так і тут, у лавах передових українських людей, які виступають на площах Вашингтону, Оттави, Парижу, Лондону, Буенос Айресу й інших столиць світу в обороні Прав Української Нації, — у цих лавах поруч ідуть вічно живі Симон Петлюра, Степан Бандера, Тарас Чупринка. Москва обвинувачує українських інтелектуалістів у зв'язках „із закордонними буржуазними націоналістами”, повторно арештує В. Мороза, В. Чорновола та інших. Але вона знає, що справа не у „закордонних зв'язках”. Справа значно глибша! Справа в тому, що — як сказав Симон Петлюра — „кров, пролита для величної мети, не засихає. Тепло її все буде теплим в душі нації, все відіграватиме ролю непокоюючого, тривозного ферменту, що нагадає про нескінчене і кличе на продовження розпочатого!”

Леонід Полтава

У 1000-ЛІТТЯ СМЕРТИ

КНЯЗЬ-ЛИЦАР

З глибини століть невгасним світлом сяє героїчна минувшина нашої батьківщини — первісної України — Київської Русі. Понад тисячу років тому Україна-Русь під проводом своїх князів перебувала в процесі неперервного розвитку та зростання економічного добробуту, розгорнула торгівлю з Візантією, Скандинавією, країнами персько-арабського світу і далекою Індією. Дніпром простелявся водний шлях „із Варяг у Греки”, яким пливли навантажені різноманітним крамом буси-кораблі київських купців. Княжа Україна непохитно стояла в обороні рідних земель та мирного господарювання своїх мешканців, давала відсіч чужинецьким нападам і, захищаючи власні державні інтереси, сама не раз вирушала в далекі походи по морю і суходолу.

15 червня 860 року українська флота князів Аскольда і Дира вперше появилася перед візантійською столицею. В 907 році могутній київський князь, Віщий Олег на чолі війська, що складалося з усіх племен його держави, підступив до Царгороду, змусив його скоритись і на відзнаку своєї славної перемоги прибив щит на царгородській брамі, прославивши у віках велич і силу княжої України.

Успіхи та неуспіхи чергувались у походах князя Ігоря на Чорне і Каспійське моря. Коли цей князь загинув у Деревлянській землі, його синові і спадкоємцеві київського престолу Святославу було щойно три роки. Керівництво державою перебрала мати Святослава, перша на Русі християнка, княгиня Ольга на правах регентки.

Син зростав, одержуючи лицарське виховання у своїх учителів — варязьких воєвід, з юних

У КИЄВІ ЗАСУДИЛИ 6-ох СТУДЕНТІВ

У січні ц. р. відбувся в Києві закритий суд над шістьма студентами Київського університету. На суд допущено тільки їхніх батьків. Як повідомляють підійняті джерела, цих студентів звинуватили в українському націоналізмі та „хуліганстві”, а також у розповсюдженні летючок, у яких вони домагалися суверенітету для України. Крім того, студенти ніби домагалися усунення Петра Шелеста з посади першого секретаря ЦК компартії України за те, що продовжує сталінську політику та переслідує інакшодумаючих в Україні.

років мріяв про бойову славу для своєї батьківщини, про військові походи в далекі краї і, досягнувши повноліття та вступивши на київський престіл, чином почав здійснювати ці свої бажання.

На той час зі слов'янських племен на схід від Дніпра лише в'ятичі не входили до складу Київської держави і платили данину хозарам. Святослав вирішив звільнити це плем'я і тим забезпечити східні кордони Русі.

У поході 964-966 років він визволив в'ятичів від влади хозар і приєднав їх землі до Києва. Через них мусів провадити війну з хозарами, переміг їх, здобув хозарські міста-фортеці Саркел на Дону та Тгіль, столицю ханства над гирлом Волги. Ця перемога відкрила князеві вільний шлях з Дону на Волгу.

Успішною була також війна Святослава з волзько-камськими болгарами. Переможець-князь здобув їх столицю на Волзі, далі рушив на Північний Кавказ, заволодів хозарською фортецею Семендер, що й тепер існує як місто Тарки в Північному Дагестані. Кавказькі племена ясів та касогів, що пробували були чинити опір князеві, погромлено.

Перемоги української зброї затривожили Візантію, яка мала вже коло себе загрозового конкурента Болгарію. Візантійський імператор Никифор Фока заходився послабити своїх небезпечних сусідів — Болгарію та Україну, викликавши між ними війну, і запросив Святослава підтримати його та організувати похід на Болгарію.

Використовуючи цю пропозицію, Святослав з військом і своїми союзниками-угорцями 967 року ввійшов у Болгарію, зайняв низку болгарських міст і отаборився в Переяславці, над гирлом Дунаю, маючи на меті укріпитись у Добруджі на торговельних стратегічних шляхах і плянуючи цілком заволодіти Болгарією.

Греки побачили, що в особі Святослава вони набули ще небезпечнішого від болгар сусіда. Щоб відвернути увагу Святослава в інший бік, імператор Никифор намовив дику кочову орду печенігів напасти на Київ, користуючись відсут-

ністю князя та війська. Святослав змушений був поспішно вертатись додому, щоб оборонити свою столицю, але, відбивши печенігів і розсидивши по містах на Україні своїх синів, 970 року з 60-тисячним військом повернувся в Болгарію. Тим часом греки вже замирились з болгарями, і йому довелося воювати з обома силами. Хоч у Болгарії були й прибічники київського князя, міцний був і рух проти нього. Щоб зломити греків, Святослав здобув Філіппопіль, перейшов Балканські гори, зайняв Македонію, вступив у Тракію і став загрозувати самому Царгородові.

На початку 971 року наступник Никифора Фоки, Іван Цимісхій, придушив повстання проти греків у Малій Азії і з усіма силами виступив проти Святослава, в квітні обложивши у Доросталі над Дунаєм княже військо, втомлене довгими походами. Перша битва під Доростолом розгорілась 23 квітня 971 року, в день підходу військ Цимісхія. Вояки Святослава завдали грекам дошкульних ударів і відійшли за мур фортеці.

25 квітня грецька військова фльота з вогнетнними пристроями зайняла гирло Дунаю і заблюкувала Доростол, а суходільне військо спробувало було штурмом здобути твердиню, але було відбите. Три місяці тривала облога. Княже військо своїми вилазками завдавало грекам поважних утрат. Майже щодня біля фортеці точились бої.

22 липня Святослав вивів військо за мурі укріплення і воно, розбивши греків, заглибилось у їхнє залілля і було оточене. Проте, не зважаючи на подвійну перевагу греків, оточене українське військо на чолі з князем розгромило їх, вихопилося з оточення і організовано відійшло за мурі Доростола.

Після цієї битви обидві сторони, змучені виснажливою війною, погодились на мир. 23 липня 971 року вироблено мирові умови, за якими князь Святослав з військом мав залишити Доростол грекам і повернутися на Україну. Імператор Цимісхій погодився на ці умови і зобов'язався забезпечити княже військо харчами та всіляко сприяти українським купцям в їх торговельних стосунках з Візантією. По укладенні угоди відбулась зустріч Цимісхія і Святослава, на яку візантійський імператор і його варта

прибули у шоломах і кільчугах з чистого золота, а київський князь був у звичайному вояцькому вбранні.

Бажаючи помститись за свої численні поразки, уряд Візантії крадькома повідомив печенігів, що Святослав з великими трофеями вертається з Болгарії, і печеніги заступили князеві шлях на Дніпрових порогах, бажаючи захопити його бойові здобутки. Святослав і його військо, що пліли човнами вгору по Дніпру, дізнались про небезпеку і залишились зимувати нижче порогів у надії, що печеніги не дочекаються їх і відійдуть. Але печеніги не відійшли, а навесні 972 року українському війську забракло харчів, і князь вирішив пробиватись. Печенігів у порівнянні з княжим військом було надто багато і в бою з ними полягло чимало українських дружинників. Серед них поляг і князь Святослав смертю героя на полі слави.

Ім'я князя Святослава, могутнього володаря, талановитого полководця і безстрашного лицаря в походах і боях увічнено в нашій історії. Він бився в боях поруч із своїми вояками, ділив з ними всі тягари військових походів, вбирався в той самий одяг і їв ті самі страви, що й вони, а виступаючи проти супротивників війною, ніколи не нападав зненацька, а наперед повідомляв: „Іду на вас!“

Згадки про героїчні подвиги князя-лицаря, довершені тисячу років тому, сповнюють нас радістю й гордістю за свій нарід, що виплекав таких героїв, і запалюють серця новітніх борців за волю України.

Іван Левадний

„НА ЗЕЛЕНІЙ ЛЕМКІВЩИНІ“

Під такою назвою появилася нова книжка Миколи Сидора Чарторийського, як „спомин з Легіону“, в якій автор описує свої переживання і подає перебіг початків українського шкільництва на Лемківщині, головню в тих місцевостях, де до 1939-40 рр. ніяких українських шкіл не було.

Книжка подає багато інформацій про життя лемків, зосереджуючи свою увагу на рості свідомости молодого українського покоління Лемківщини в 1939-1941 рр.

Книжка появилася, як відбитка з газети „Вільний Світ“, накладом Видавництва „Говерля“ в Нью Йорку, стор. 128.

В. Давиденко

КОЛИ УКРАЇНА ВМИРАЛА З ГОЛОДУ...

У 1972 році сповнюється сорокріччя трагічної події, яка залишиться вічно ятрючою раною на тілі і в душі нашого народу — сорокріччя Великого Голоду. Найавторитетніші західні й еміграційні дослідники советської дійсності прийшли на підставі статистичних даних і їх зіставлень, документів та опитування ще живих свідків до однозначного висновку, що це був голод штучний, політичний, заздалегідь запланований, який мав своєю ціллю підірвати основну субстанцію українського народу — селянство, отих людей з „дрібновласницькою психологією”, отже органічних противників советського режиму, що, згідно з переконанням Леніна і Сталіна, були головною перешкодою на „шляху до комунізму”.

Одержимі божевільною ідеєю перескочити відразу через кілька щаблів нормального розвитку суспільства і в найкоротшому часі індустріалізувати країну та сколективізувати сільське господарство, Сталін і його слугняне Політбюро вирішили величезні фонди для індустріалізації країни і колективізації сільського господарства експропріювати у селянства, перед тим розшарувавши його на „куркулів”, „середняків” та „незаможників”. На Україну і Кубань для переведення цього диявольського експерименту кинуто з Московщини десятки тисяч випробуваних комуністів, які з допомогою місцевих яничарів відбирали у селян „під мітлу” все збіжжя до останньої зернини і висилали його до Росії і на експорт до Західної Європи, продаючи там по демпінгових цінах, щоб купувати трактори, фабричні верстати та іншу машинерію, одночасно заганняючи селян у ненависні колгоспи.

Не зважаючи на стихійний пасивний і активний спротив селянства колективізації, що його здушували большевики збройною силою стягнених на українські землі дивізій, бо місцеві часто відмовлялись здушувати спротив, — вліті 1932 року в колгоспах і радгоспах охоплено було вже 69% сільських господарств. Селяни, щоб не віддавати державному молохові свою худобу, масово її різали. І тоді в пограбованій, відтя-

тій від усього світу Україні почався нечуваний голод, що його не зазнала ця країна за всю свою тисячолітню історію.

У першому наступі на українське село московські большевики зазнали були поразки, і тоді Сталін у своїй статті „Запаморочення від успіхів” послабив темп околгосплювання селянства і навіть дозволив виступати селянам з колгоспів, склавши вину за „перекручення партійної лінії” на низових комуністів. Другим штурмом хребет селянства був зломаний. Порівняльні статистичні обчислення встановлюють цифру в 7 — 10 мільйонів українських жінок, чоловіків і дітей, що згинули в голодових муках.

У 1942 році під час німецької окупації по селах Східної України спонтанно висипали могили в пам'ять жертв створеного червоною Москвою голоду. На еміграції видано кілька праць, присвячених цьому трагічному періодові в історії нашого народу. В сорокові роковини Великого Голоду наші Церкви і центральні громадські та політичні організації в усіх країнах, де живуть українці, напевно широко відзначають жалобними зборами, демонстраціями й відповідними публікаціями народобівство, заплановане в Москві і з нелюдською жорстокістю переведене. Про Великий Голод 1932-33 років треба якнайширше поінформувати народи західного світу, всі делегації Об'єднаних Націй, передусім Комісію людських прав, уряди і суспільно-політичні установи країн, де розселилась українська еміграція, як страшну пересторогу, що загрожує комунізм кожній опанованій ним країні.

Протягом сорока років відійшла і народилась та виросла нова генерація. Голод 1932-33 років, що й досі страшною примарою стоїть в очах його сучасників, для молоді може бути лише одним із фрагментів історії, подією, яку може вона ототожнювати з іншими трагічними подіями в історії України. Але це був безпрецедентний, політичний голод, це була „облога України”, ведена споконвічним ворогом, щоб її знесилити й остаточно упокорити. Наша молодь, як і на-

роди, серед яких ми живемо, мусять це зрозуміти, щоб усвідомити істоту большевизму-комунізму і московського захланного імперіялізму.

Вже добру ідею піддається подекуди в нашій пресі — для гідного відзначення жертв голодової смерті в роках 1932-33 спорудити в одній із столиць західного світу величний монумент, присвячений їх пам'яті.

**

З нелегальною літературою, що прибуває на Захід із Советського Союзу, дісталась недавно повість советського письменника Василя Гроссмана „Все тече”. Її автор, що недавно помер, написав цілий ряд романів, схвально прийнятих офіційною критикою. Повість „Все тече” писав він не для советського видавництва, а, як кажуть дисиденти в ССРСР, „для шухляди”, може й не сподіваючись, що опиниться вона поза межами засягу кагебівських цензорів.

Народився Василь Гроссман 1905 року в Бердичеві, працював як інженер на Донбасі і майже все своє життя провів на Україні. Російська еміграційна критика, позитивно оцінивши повість „Все тече”, як гострий осуд советської антинародної системи, одночасно осуджує самого автора як „західняка” і „недруга російського народу”, що його він кваліфікує як „вічного раба”, що свободи ніколи не прагнув і не прагне.

Окремий, великої зображувальної сили і сповнений глибокого співчуття до українського народу розділ в цій книжці присвячує автор голодові 1932-33 років на Україні. Нижче передруковується з нього в перекладі кілька уривків.

Розповідь у цьому розділі ведеться від імені жінки, колишньої комуністки, що від жахиття колективізації, в якій сама брала участь, і зв'язаного з тією примусовою колективізацією голоду втекла до міста, де влаштувалась на працю у фабриці як звичайна робітниця.

**

... Голодова кара прийшла.

А я тоді вже не підлоги мила, а рахівником була. І мене, як активістку, послали зміцнювати колгосп. На Україні, нам казали, дух приватної власності сильніший, як в Ресепесер. Приїхала я туди, куди сказали — люди, як люди...

Як було? Після розкуркулення дуже посівні

площі впали і врожайність стала низькою. А в звітах подавали, начебто без куркулів відразу розцвіло наше життя. Сільрада бреше в район, район — в область, область — в Москву. Все як треба: центр — в області, області — по районах. І нам дали в село заготівлю — десять років не виконати! У сільраді і ті, що не пили, зо страху поперепивались. Видно, Москва найбільше на Україну понадіялась. А опісля на Україні і найбільше злови було. Річ відома — не виконав, значить, сам недобитий куркуль.

Звичайно, пляни годі було виконати. Звідки ж узяти море колгоспного збіжжя? Значить, поховали! Недобиті куркулі, ледарі. Куркулів позабирали, а куркульський дух залишився. Приватна власність у хохла в голові господина.

Хто убивство масове підписав? Я часто думаю — невже Сталін? Я думаю, такого наказу, відколи Росія стоїть, не було ні разу. Такого наказу не то цар і татари, а й німецькі окупанти не підписували. А наказ — повбивати голодом селян на Україні, на Кубані, повбивати з малими дітьми. Наказ був забрати і посівний фонд увесь. Шукали збіжжя, наче не хліб це, а бомби, кулемети. Землю штрикали багнетами, усі льохи перекопали, всі підлоги поздирали, по городах шукали. У деяких забирали збіжжя, що в хатах було, — в горщики, в корита насипане. В одній жінки хліб печений забрали, кинули на воза і теж до району відвезли. Удень і вночі підводи скрипіли, курява над усією землею звисала, а елеваторів не було, то висипали на землю, а довкола вартові ходять. Збіжжя від дощів намокло, горіти почало — не вистачило у советської влади брзенту селянський хліб прикрити...

Ось тоді я зрозуміла: для советської влади передусім — плян! Виконай плян! Найперше діло — держава. А люди — нуль без палички.

Батьки і матері хотіли дітей врятувати, хоч трохи хліба сховати, а їм кажуть: у вас люта ненависть до країни соціалізму, ви плян хочете зірвати, дармоїди, підкуркульники, гади!

Розповісти я все можу, тільки в розповіді — слова, а це — життя, мука, смерть голодова. Між іншим, як забирали хліб, казали, що з фондів годувати будуть. Неправда це була. Ані зернятка голодним не дали.

Хто відбрав хліб? Здебільша свої ж: з рай-

виконкому, з райкому, ну комсомол, свої ж ніби хлопці, звичайно, міліція, енкаведе, подекуди війська навіть були, я одного мобілізованого московського бачила. І знову ж, як під час розкуркулювання, всі ці люди якісь очманілі були, озвірілі... А скотина стала якась розгублена, дика, всього лякається, мукає, нарікає, і собаки вили дуже ночами. І земля потріскалась.

Ну от, а потім осінь прийшла без дощу, а потім зима сніжна. А хліба нема.

І в райцентрі не купити, бо — карткова система. І на станції не купиш, — воєнізована охорона не підпускає. А комерційного хліба нема.

З осені почали натискати на картоплю, без хліба швидко вона пішла. А перед Різдвом почали худобу різати. Курей порізали, звичайно...

Уся надія на озимину. Озимина під снігом ще, весни не видно, а вже село в голод входить. Страшно стало. Матері дивляться на дітей і з страху кричати починають. Кричать, наче змія в хату заповзла. А ця змія — смерть, голод. Уночі прокинешся, навколо тиша, ні розмови, ні гармошки. Як у могилі. Тільки голод ходить, не спить. Діти по хатах з самого ранку плачуть — їсти просять. А що мати їм дасть — снігу? А допомоги нізвідки. Відповідь у партійних одна — працювати треба було б, ледарювати не треба було б. А ще казали: у себе самих пошукайте, у вашому селі збіжжя закопано на три роки.

До весни ще діти до школи ходили, а навесні школу закрили — вчителька до міста виїхала. І з медпункту фельдшер виїхав: їсти стало нічого. Село само залишилось. І представники різні з міста їздити перестали...

Відійшла від голодних держава. Почали люди по селах ходити, просити одне в одного, голодні в голодних. І траплялось, давали горстку вівівок чи пару картоплин. А партійні не давали. І робітничо-селянський уряд зернятка не дав, по всіх шляхах застави та війська, міліція, енкаведе: не пускають голодних до міста. Ось як німці дітей жидівських в газу душили — вам не жити, — ви жида.

А коли сніг танути почав, увійшло село по горло в голод. У людей обличчя, як земля, очі каламутні, п'яні. І ходять сонні, ногою землю намагаються, рукою за стінку тримаються. Мен-

ше стали ходити, більше лежать. І все їм увижається — вози скриплять. з райцентру прислали Сталін муку — дітей рятувати.

Баби виявились міцніші за чоловіків, цупкіше за життя чіплялися. На той час котів і собак не залишилось — позабивали. І ловити їх було тяжко — вони боялись людей, очі дикі в них стали.

Сніг зійшов і почали люди пухнути — обличчя пухлі, ноги, як подушки, в животі вода, мочаться увесь час. А селянські діти! Чи бачили ви в газеті друкували — діти в німецьких таборах? Однакові: голови, як ядра тяжкі, шиї тоненькі, як у лелек, на руках і ногах видно, як кожна кісточка ходить. А обличчя старенькі, замучені, неначе ті діти сімдесят років уже на світі прожили. А очі, Господи! Товаришу Сталін, Боже мій, чи бачив ти ці очі? Може й справді він не знав, адже він статтю написав про запаморочення.

Я й тепер, коли про це все думати починаю — божеволю — невже зрікся Сталін людей? На таке страшне вбивство пішов. Таж хліб у Сталіна був. Значить, зумисне вбивали голодовою смертю людей. Не хотіли дітям допомогти. Невже Сталін гірший за Ірода був? Ні, не може такого бути. А потім думаю: було, було!

Ось коли ще не знесиляли остаточно, ходили полем до залізниці, на станцію охорона не пускала. Коли йшов поспішний поїзд Київ-Одеса, навколішки ставали і кричали: хліба, хліба! І траплялось, кидали люди кусники хліба, недоїдки всякі. А потім вийшов наказ: коли поїзд почерез голодні області йшов, охорона вікна закривала і завіски спускала. Та й самі сільські ходити перестали — сил забракло не то до залізниці дійти, а й з хати на подвір'я виповзти.

Пам'ятаю, один дід приніс голові сільради клапоть газети, підібрав його на колії. І там замітка: француз приїхав, міністер, і його повезли до Дніпропетровської області, де найстрашніша моровиця була, ще гірша за нашу, там люди людей їли. І от у село його привезли, в колгоспний дитячий садок, і він питається: „Що ви сьогодні на обід їли?“ А діти відповідають: „Курячу супу з пиріжком та рижові січеники“. Я сама читала, от як зараз бачу цей клапоть газети. Що ж це? Убивають, значить, потихеньку мільйони людей і цілий світ обду-

рюють! Курячу супу, пишуть! Січеники! А от хробаків усіх поїли. А дід голові сказав: „За Миколи на весь світ про голод газети писали: допоможіть, селянство вигибає! А ви, іроди, театри представляєте!”

Завило село, побачило свою смерть. Усім селом вили — не розумом, не душею, а як листя від вітру шумить. І тоді мене злість брала — чому вони так жалісно виють, вже не люди стали, а кричать так жалісно. Треба кам'яною бути, щоб слухати це виття і свій пайковий хліб їсти.

Мені один енкаведе сказав: „Знаєш, як в області ваші села називають: цвинтарі суворої школи”. Але я зразу не зрозуміла тих слів.

Ворожили все взимку, чи буде врожай, старих дідів розпитували — вся надія була на озиму пшеницю. І надія справдилась, а косити не здужали. Зайшла я до хати. Люди лежать, чи то ще дихають, чи то вже не дихають, хто на лежанці, хто на печі, а хазяйська дочка, я її знала, зубами гризе ніжку у стола. І так моторошно це — почула вона, що я ввійшла, не озирнувшись, а загарчала, як собака гарчить, як до неї підходять, коли вона кістку гризе.

Пішла по селу поспіль моровиця. Спершу діти, старі, потім середнього віку люди. Спочатку закопували, потім уже не стали закопувати. Так мертві й валялися по вулицях, по подвір'ях, по хатах. Тихо стало. Померло все село. Хто останнім помирав, я не знаю . . .

Потрапила я спершу до Києва. Саме в ті дні почали комерційний хліб давати. Що діялося! Черги по півкілометра з вечора ставали. Черги, знаєш, всякі бувають — в одній стоять, підсміхаються, насіння лузгають, в другій числа на папірець списують, в третій, де не жартують, на долоні пишуть або на спині крейдою. А тут черги особливі — я таких більше не бачила: одне одного охоплюють за пояс і стоять одне до одного притулившись. А то шпана в чергу вдираться: дивляться, де її легше прорвати. І коли шпана підходить всі виють з остраху, і здається, що вони співають. У чергах за комерційним хлібом стояв народ міський — позбавленці, безпартійні, ремесло або підміські.

А з села повзе селянство. Повзуть полем, цілиною, болотами, лісочками, аби застави обминути на шляхах. Вони вже ходити не можуть.

Люди поспішають у своїх справах: хто на роботу, хто до кіна, трамваї ходять, а голодні серед народу повзуть — діти, дядьки, дівчата, і здається це не люди, якісь собачки або котятка паскудні рачки лізуть. А воно ще хоче по-людськи, сором має. Дівчина повзе опухла, скиглить, а спідницю поправляє, соромиться, волосся під хустку ховає. Але це щасливі доповзли, одно на десять тисяч. І все одно їм рятунку нема — лежить голодне на землі, просить, а їсти вже не може, доходить . . .

Ранками їздили плятформи, збирали, котрі за ніч померли. Я бачила одну таку плятформу — діти на ній лежали. Ось як я казала — тоненькі, довгенькі, личка, як у мертвих пташок, дзьобики гострі. Долетіли ці пташки до Києва, а що з того? А були серед них — ще пиццали.

Я в той день московську газету купила, прочитала статтю Максима Горького, що дітям потрібні культурні іграшки. Невже Горький не знав про тих дітей, що їх на смітнице звозили — їм, чи що, іграшки? А може він знав? І так само мовчав, як усі мовчали. І так само писав, як ті писали, начебто ці мертві діти їдять курячу супу.

А деякі божеволіли. Ці вже до кінця не заспокоювались. Їх по очах було знати — блищать. Ось такі мертвих розробляли і варили, і своїх дітей убивали і з'їдали. У цих звір прокидався, коли людина в них умирала. Я одну жінку бачила, до райцентру її привезли — обличчя людське, а очі вовчі. Їх, людоджерів, казали, всіх розстрілювали. А вони не винні, винні ті, які призвели матір до того, що вона своїх дітей їсть.

Кожний голодний по-своєму вмирає. В одній хаті війна йде, одне за одним сліdkують, одне в одного крихти видирають. Жінка на чоловіка, чоловік проти жінки. Я знала одну таку, четверо дітей, вона казки їм розповідає, щоб про голод забули, а в самої язик не повертається, вона їх на руки бере, а в самої сили нема руки підняти. А любов у ній живе. І завважували люди — де ненависть, там скоріше вмирали . . .

Пізніше довідалась я, що біля нашого села пшеницю війська косили, тільки в мертве село їх не пускали, в шатрах спали. Їм пояснили, що пошесть була. Але вони нарікали, що від села сморід страшний іде. Війська і озимину посіяли.

Д-р Михайло Кушнір

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕД НАМИ

(Продовження)

II ПРОБЛЕМИ СПІВЖИТТЯ

4. Проблеми демократії

Проблема усупільнення держави в'яжеться з проблемами сучасного демократичного руху. Їх можна влучно схопити тільки в історичній перспективі, яка виявляє як блуди, так і прикмети давніших змагань, і яка те, що можна досягнути, пов'язує з тим, що вже досягнене.

Демократичні ідеї народжувалися в Європі з двояких джерел. Одним із них було християнство, яке зрівнювало людей у релігійній площині. І хоч суспільні консеквенції з цієї засади витягали тільки деякі із сект, не слід применшувати її ваги і значення, які посідали на-

~~~~~

А на другий рік привезли переселенців з Орловської області — адже земля українська, чорнозем, а в орловських завжди недорід. Жінок з дітьми залишили біля станції, а чоловіків повезли до села. Дали їм вила і звеліли по хатах ходити, тіла витягати. Мужики собі роти й носи хустками позав'язували — почали витягати тіла, а вони на кусні розвалюються. Потім загребли ці кусні за селом. Ось тоді я зрозуміла — це і є цвинтар суворої школи! Коли очистили від мертвих хати, привели жінок долівки мити, стіни білити. Усе зробили як слід, а сморід стоїть. Другий раз побілили і долівки новою глиною помастили, не відходить сморід. Не могли вони в тих хатах ні їсти, ні спати, повернулися до Орловської області. Але, звичайно, земля пустою не стояла — інші приїхали...

І нікого не залишилося з тих людей, які в тому селі жили. Невже нікого не залишилось? Невже ніхто не відповість за все це? Отак і забудеться без слів? Травка виросла...

віль у відмінних життєвих умовах. Також, хоч суспільний устрій Середньовіччя був станово-гієрархічний, політична організація монархічно-авторитативна, а культурна структура елітаристична, однак, не зважаючи на ці протиставні до демократії властивості, існував у Середньовіччі дух рівності всіх людей, бо кожна людина, незалежно від багатства й стану, підлягала тим самим вирокам Бога. Це зрівняння людей мало — особливо для побожних людей і релігійних натур — важливішу вартість, ніж фактичні нерівності в політичному, суспільному й культурному житті, бо воно стосувалося найважливішої сфери людського життя. Щойно від часів Ренесансу, коли дочасне життя і світська діяльність здобули собі початкове значення, ті нерівності перестали вже рівноважитися рівністю супроти Бога. Почали народжуватися щораз сильніші змагання до політичної і суспільної демократії. Вони знаходили вираз у протестантських сектах, особливо англосаксонських. Звідти, особливо з Америки, повернули до Європи в XVIII стол.

Це була епоха, в якій виявило своє існування друге джерело демократичної ідеї. З раціоналістичної філософії виростили переконання щодо засадничої однаковості людського розуму. Критицизм цієї філософії, протиставляючись традиції і почуванням, валив підстави всяких нерівностей. Цей раціоналізм, що проголошував гасла рівності і свободи, розвивався у боротьбі з аспіраціями Церкви до володіння людьми, з пересудами станової вищості і з абсолютизмом. Не без рації французи називають Декарта батьком демократії. Французька революція принесла перемогу цим ідеям і запевнила їм дальшу плідність у XIX стол.

Ця перемога була така вимовна, що демокра-

~~~~~

1972 РІК — ПІД ЗНАКОМ 30-РІЧЧЯ УПА

~~~~~

тичний рух зв'язався майже виключно з традицією цього другого джерела. І хоч ще в добі романтизму нав'язувано — особливо в Україні — rado до релігійної традиції демократичної думки, в більшості випадків радше оскаржували цю традицію за суспільну безплідність, за приховану реакційність і величали виключно засади раціоналізму, як витичні для збірного життя. Вони розросталися в XIX стол., нав'язуючи щораз щільніше до натуралізму й утилітаризму, згідно з якими всяка наперед встановлена нерівність мала бути суперечною з законами природи й шкідливою для цілоти гатунку, — нав'язуючи також до релятивізму й лібералізму, згідно з якими найбільшим ворогом демократії є прив'язання до вічних правд і вічних вартостей, бо це прив'язання спонукує до накидання їх ближнім.

Але історія XIX стол. принесла болісні розчарування. Повалення абсолютистичних правлінь не стало чинником здійснення ідеалів безпосередньої демократії, в якій кожний мав би однакові права участі й відповідальності в правлінні, але натомість стало точкою виходу і для диктаторського правління і для правління парламентарної партійної олігархії. Повалення господарських станових привілеїв не облегшило реалізації економічної рівності, але натомість сприяло розвиткові капіталізму, який з новою силою поглибив різниці між людьми. Повалення станових виключностей у справі доступу до культури та повалення упривілеюваного становища Церкви також не вийшло на добро демократичного ідеалу культурної рівності, бо їх використав інтелігентський інтелектуалізм, який вносить сильнішу різницю між розумовою елітою і масою.

Під впливом цього досвіду провідники демократичного руху почали шукати причини неуспіхів. Одну з них виявлено досить точно вже на переломі XIX і XX століть. Було нею одностороннє перенаголошування політичного бачення речей. Творцям демократичного руху видавалося, — і це було їх помилкою — що вистачить, щоб народ перебрав політичну владу в державі, і діло демократії буде здійснене. Рівність і політична свобода виявилися, однак, не вистачальними, щоб перевести демократичні засади в цілому житті. Вони ставали навіть шкід-

ливою фікцією, бо оманювали позорами справедливості там, де насправді панувала болісна несправедливість. Демократія не може засновуватися на тому, щоб найнужденніший пролетар вірив, що він є сувереном рівним з усіма іншими, коли — раз колись — вкинув до виборчої урни свій голос, числений так само, як голос наймогутнішого фабриканта. Справжня демократія мусіла б вийти з таких забріхань. Вона мусіла б бути суспільною демократією, яка цікавиться долею кожної людини в її конкретно-му, цілому житті, а не тільки в моментах виявлення „політичної волі”.

З тієї рації провідники демократичних рухів намагалися поширювати засяг свого діяння. Їх гаслом ставала інтегральна демократія. Вони розуміли, що демократизація мусить бути здійснювана рівночасно в усіх засягах життя, що справжня демократія неможлива без суспільної і господарської демократії, подібно, як неможлива культурна демократія без тамтих, ані суспільна демократія без культурної й господарської і т. д.

Але в цьому поширенні демократичної програми діянь криються великі небезпеки. Поширюючи засяг діяння, демократичний рух поривав щораз більше з лібералістичною засадою неінгереції. Кількість і різноманітність завдань не дозволяли чекати на те, аж вони будуть колись розв'язані в природній ході подій. Не завжди можна було завчасу відповідно зформувати громадську думку, щоб перевести бажані зміни, бо деколи щойно завдяки їх переведенню ця думка могла дозрівати в здорових умовах, забезпечена від викривлень.

Таким способом в обширі демократичного руху народжувалися спокуси революційного діяння. Особливо в XX стол., під впливом прикладів тотальних держав, що скоро переводили свої суспільні й культурні реформи, спокуси такого ж справного здійснювання демократичної програми ставали щораз сильнішими. Але піддатися їм — це означало звести демократичний рух на манівці, бо його істота криється у самоврядності. Якщо, однак, стриманість тих, що мають владу, не має сприяти опортуністичному зберіганню старого ладу, вона мусить бути компенсована наполегливим діянням серед широких верств. Але якщо ця запальлива наполег-

лівість не має вести до конфліктів, мусять бути відкриті для неї шляхи відпливу. Обов'язок володарів — приготувати умови й форми, завдання загалу — насичувати їх живим змістом. Ніщо так добре не легітиміє диктаторські зазіхання правлінь, як байдужість і суспільне лінивство мас.

Якщо б тоді демократична політика мала знайти цей важкий шлях між небезпеками засади неінгеренції і засади примусу, вона мусіла б бути спергою на великому демократичному русі, який повинен виявлятися в конкретних діях у всіх ділянках життя. Завданням цього руху мусів би бути виконуваний щоденно труд демократизації людей і умовин на селі, у фабриках, в торгівлі, в школі, а не підготовлювання виборців та здобування місць у парламентах. Споглядаючи з історичної перспективи на історію демократії, можемо ствердити, що вона починається добою боротьби зі старим порядком світу. Ця доба боротьби з абсолютизмом і становістю в засаді замкнена перемогою. Натомість почався другий період, період будівництва нового порядку. Коли в тамтій епосі воюючої демократії участь мас не була необхідною, чи пак коли могла обмежуватися революційними зривами, то в епосі будуючої демократії участь мас є конечна.

А якщо б вона мала стати дійсністю — справа демократії мусіла б бути глибше закоріненою. Справа демократії мусіла б стати моральною справою цілого життя. Це вимагало б перебудови світоглядних підстав демократії. Демократичний рух заключив у періоді боротьби зі старим порядком союз з раціоналістичним і натуралістичним поглядом на світ. Цей погляд своїм критицизмом і навіть скептицизмом облегшував повалення давніх несправедливих форм життя, своїм утилітаризмом, що уповноважував до свобідного діяння, допомагав звільнити людину з пут. Але те, що давало добрі висліди в справі бурення, не придатне також у справі творення. Демократичному рухові бракує нині ідейних підстав, які побуджували б людину до діяння для добра інших і які водночас здержували б його від послуговування іншими, як знаряддями. Почування любови, пошани й довір'я мусіли б панувати між людьми, якщо б демократія мала стати здоровим і загальним рухом.

Але ті почування ледве чи можна будити й плекати на ґрунті раціоналізму і натуралізму. Таким чином демократія стала в обличчі затьяжної кризи. Правда, деякі демократичні рухи намагаються повернути до першого з двох джерел демократії, до християнського джерела, і звідси намагаються спертти їх на засадах гуманізму. Але й це намагається не відвертає кризи і не дає потрібної сили та волі для перебудови, чи пак ревізії, дотеперішніх світоглядних підстав.

Щоб краще зрозуміти ситуацію і істоту кризи сучасного демократичного руху, наведу, для протиставлення, одну з тез української націоналістичної політичної ідеології, а саме: першою по Богові дійсністю є український нарід, першою по Богові цінністю є українська нація і її держава. Їхнє добро — це найвищий наказ.

Ствердження цієї тези протилежні до засновків демолібералізму. Для нього першою дійсністю є окрема людина. В демоліберальному світогляді окремі люди-індивіди, об'єднуючися, творять нарід, націю і державу. Тим то нація стає немов товариством із добровільним членством, а держава тільки механізмом цього товариства. В українському націоналістичному політичному світогляді, навпаки, індивіди усамостійнюються і приходять до самосвідомости в органічній спільноті народу-нації. Нарід-нація це життям породжена спільнота, а не товариство, створене свідомим рішенням окремих членів. Національна держава це знову живий організм тієї спільноти.

Українська нація і держава — це перші цінності. В демоліберальній етиці першою цінністю є добро окремої людини, чи пак добро великого числа окремих людей. У націоналістичній етиці найвищим добром і разом із тим найвищим наказом є добро нації. Добро і щастя одиниці — це вислід добра і могутности нації, це тільки проміння, що освітлює одиницю.

Поступування нації, її змагання, прагнення й цілі, а в консеквенції і її політика, не є довільною річчю, що виникає з самоволі чи то володарів, чи широкого загалу населення, отже з еґоїстичних змагань, інтересів чи амбіцій одиниць або кляс, але є згори окреслені і криються в душі нації, як ідеал і моральний наказ. Їх джерелом є, поперше, пошана для наших предків і залишеної нам спадщини. Подруге:

турботи про добро наступних поколінь. Потреба: почуття слухності, що регулює життя нації після прийняття звичаєвих норм. Політика насправді слухна, — це не політика, що виходить із засад інтересів суспільних клас чи взагалі будь-яких партикулярних інтересів, але національна політика, тобто політика, що служить добру цілого народу. Добро нації складається однаково з партикулярних інтересів, — отже матеріального і морального інтересу селян, робітників, міщан, урядовців і т. д., а побіч них і інтересу господарських організмів (промисл, банки, залізниця, шляхи, порти), як і інтересу державної організації (збройні сили, адміністрація, закордонна політика), як далі добра національної культури і морального аспекту національного життя.

Ця теза не менше виразно підкреслює різницю між націоналістичним і комуністичним світоглядом. Марксістський соціалізм і комунізм признають в теорії першою дійсністю, подібно як і демолібералізм, окрему одиницю. Вони тільки не признають їй цінности. Для тих світоглядів першу цінність становлять штучні, неорганічні, на расовому міжнародньому хаосі побудовані, ніби-суспільства як от „міжнародній пролетаріат” або „советський народ”.

Врешті ця теза говорить, що український націоналізм не вважає нарід за найвищий щабель в організації людського життя, але що над народом стоїть Бог, і що над політикою стоїть християнська етика. Український націоналізм стоїть на становищі, що служба народові, так само, як служба родині, є не привілеєм, а обов'язком. Підставою політичного відродження української нації може бути тільки засада служби нації і її добру, нації християнській, не абсолютно, нації включеній гармонійно в життя цілого людства та зв'язаній всередині вузлом, що нагадує родинні вузли, і спертим не на примусі, а на почутті обов'язку і на любові.

**

Впроваджуюча лектура: W. Hassbach: Die moderne Demokratie — (1921) = John Dewey: Democracy and Education (1916).

Поглиблююча лектура: James Bryce: Modern Democracies, new ed., 2 vol. (1921) = Carl L. Becker: Modern Democracy, (1941) = Dominique Parodi: Le Probleme politique et la Democratie

Юрій Петренко

К О Н І

... Ой, чий то кінь стоїть,
Креше копитами...

З пісні

Заметілі. Заметілі.
Білі-білі. Білі-білі.
Не ідуть автомобілі —
Бездоріжжя, манівці...
Тільки коні. Тільки коні,
На холодний оболоні, —
Крещуть кованим копитом
Скрижанілі пугівці.
Всюдиходи. Всюдилази —
„Зіли”, „Татри”, „Гази”, „Мази” —
Не полічиш всіх одразу —
У полоні сніговім.
Лиш булаві мої коні,
Крізь промерзлі оболоні,
Вже не вік, не два торують
Шлях-дорогу в рідний дім.
Каюсь. Каюся публічно,
Що в сторіччя
У космічне
Не ракети, не турбіни
Душу вразили мою...
Сиві коні на припоні...
Синій сніг на оболоні...
В пісні давньої в полоні,
Зачарований стою!

(„Дніпро”)

Вияснення: Через несподівані ускладнення в друкарні квітневе і травневе числа „Вісника” виходять з запізненням. Читачів і передплатників просимо вибачити.

Адміністрація „Вісника”

(1945) = J. Barthelemy: La crise de la democratie (1933) = R. H. Tawney: Equality (1931) = R. A. Dahl: A Preface to Democratic Theory (1956) = Joseph A. Schumpeter: Capitalism, Socialism and Democracy, 2-nd ed. (1947) = J. L. Talmon: The Rise of Totalitarian Democracy (1952) = John Dewey: Freedom and Culture (1939) = Irving Babbitt: Democracy and Leadership (1924).

Також: Д. Донцов: Підстави нашої політики (1957) = Д. Донцов: Націоналізм (1966) = Д. Донцов: Дух нашої давнини (1951) = Д. Донцов: Хрестом і мечем (1967).

(Далі буде)

30-РІЧЧЯ УПА

Алла Коссовська

А Л Я Р М

Бункер жив своїм щоденним життям. Доктор, з допомогою Мотрі і Стефи, оглядав і перев'язував поранених. У кухні весела білявка Марійка, наспівуючи, чистила картоплю. До неї підсів за помічника Петро, не бажаючи, як він сказав, „бути дармоїдом“.

— Розкажіть про себе, Марійко, — попросив Петро, акуратно зрізуючи гострим ножом картопляну лущайку. — Як ви сюди потрапили?

— Як потрапила? Та дуже просто: все наше село в партизанці. Від поляків життя не було. Потім стало ще гірше, як совети прийшли. Почали наших людей вивозити, мордувати. Ми з братом перші вийшли в ліс, згодом до нас приєднався батько. Тільки матуся залишилася в селі, але що . . . з нею? — Марійка зідхнула. — А як ви потрапили до нас, розкажіть, прошу вас.

— Мене німці везли на роботу в Німеччину. Під Львовом ми втекли, я і ще два хлопці. Українці-залізничники нас переховали, зв'язали з націоналістами, і ті нас спрямували в ліс.

— Далеко ж вас занесло від рідної хати! — співчутливо сказала Марійка.

— А в мене й хати не було! — безтурботно відповів Петро.

— Як то не було?

— А так, не було. Вигнали з рідної хати усю нашу родину, батьків заслали, а я до міста втік. Спочатку з безпритульними бігав, потім на Донбасі в шахті працював, жив у гуртожитку. А там війна, німці . . .

— А наша Мотря з самого Львова, — сказала Марійка. — Її батька-лікаря совети в 1939-му замордували. Вона студентка медицини. А що вже хоробра, бойова!

Їхню розмову перервала Мотря, що увійшла з мискою, повною скривавлених биндів і вати.

— Відкрий піч, Марійко! — сказала вона і нахилилася над низькою залізною піччю.

І знову Петро замилувався її швидкими, вправними рухами, її малими, білими руками.

Увійшла Стефа, схопила відро, побігла по воду, до потоку, але зразу ж вернулася. Була бліда і схвильована.

— Докторе, совети на горі! — гукнула.

— Алярм! — крикнув доктор, зриваючи зі стіни автомата. Дівчата залили вогонь у печі.

Минулої ночі повіяв теплий вітер з півдня, і сніг почав осідати й темніти. Пахло в повітрі спілими кавунами, і докторові, що припав з автоматом біля вузького отвору, захищеного старим пнем, згадалося дитинство, коли вранці він лежав ще в ліжку, а служниця Доня вносила до хати оберемок холодних дров з повітки. Так само пахли свіжими кавунами дрова і хустка, і сама Доня. Спогад блиснув і розтанув. Доктор підніс до очей далековид.

На горі вирізьблювалися постаті озброєних людей. Доктор і Петро стежили за їхнім рухом. Це були енкаведисти з собаками. Віддаль глушила гавкіт. За кілька хвилин постаті зникли.

— Слухайте, докторе, — гаряче заговорив Петро, — що ви думаєте? Відбиватись своїми силами? Алеж вас, здібних тримати зброю, жменя. А тяжко поранені? Що буде з ними? Чому не просите охорони?

— Пропонував Дик прислати охорону, але хіба це допоможе? — повільно, задумано сказав доктор. І рішуче закінчив: — Нічого це не дасть! Щоб відбитися, треба було б ціле військо стягнути, а зайвий десяток людей тільки здемаскує шпиталь.

Бункер завмер у чеканні, за кілька хвилин перетворившись на маленьку фортецю. Цівки двох скорострільів просунулися у вузькі отвори, замасковані хмизом. Коло одного застиг, тримаючи руку на причеті, поранений у стегно боєць Грім, а коло другого, в такій самій позі, стояла Мотря.

— Відклик! — гукнув доктор.

На ліжках заворушилися. Хтось з полегшею кашлянув, хтось блиснув вогником цигарки. Стефа відсунула в кут наготовані ручні гранати. Марійка, сховавши свій трофейний „ТТ“, почала розпалювати вогонь у печі. Бункер уже жив нормальним життям, почувлися жарти, сміх.

Над горами повзли хмари

„Думи мої, думи мої . . .” — наспівував собі під ніс доктор Юрко, готуючи на операційному столі папери для Петра. Власне паперів було зовсім мало: кілька тонких аркушків, але шифрування забирало багато часу. Решта звітів передавалася в усній формі, і їх треба було вивчити напам'ять. Петро старанно повторював записані на грипсах сухі, короткі речення. Повторював пошепки, сидячи на своєму наплечнику, в кутку кухні, приплющивши повіки.

„Думи мої, думи мої”, — мимрив доктор свою пісню. А вони, невідчепні, юрмилися, як бджоли у вулику, в його передчасно посивілій, кучерявій голові. Потім встав і почав міряти операційну твердими, рішучими кроками. „Доктор думає!” — переглянулися дівчата, які добре вивчили за час спільного життя його вдачу і звички. Коли доктор починав ходити туди й сюди по землянці, це значило, що він мусить негайно прийняти якесь важливе рішення.

Тепер доктор вирішував, чи просити йому охорони у командира Дика. Добре, якщо поява большевиків на горі була випадковою. А що, як вони вже вистежили бункер і готуються оточити його? Що можуть зробити сімнадцять проти сотні? За себе він не дбав, навпаки, небезпека п'янила його, молодила, поривала. Згадуючи про свій загін на Чернігівщині, Гірський Вовк шкодував лише за тим, що тоді він не мав виразної ідеї, яка б керувала його вчинками. Тоді він боровся задля помсти, тепер знав, за що бореться, за що борються і вмирають ці люди, його побратими, і ці чудесні дівчата.

Доктор узяв з ліжка свою шинелю, потім роздумав, затягнув пояса, напнув на голову шалку і, знявши зі стіни автомата, вийшов з операційної. Проходячи через кухню, кинув:

— Піду, погляну, що там робиться. Ні, ні, — зупинив Петра, що підхопився був з місця, — я сам!

Ніч була темна. Над горами повзли низькі, кошлаті хмари. В повітрі пахло талим снігом. Час від часу зі смerek зривалися сніжні пластівні, з шерехом падали і розбивалися на безліч крихких сніжинок.

Хапаючись за стовбури, за гілки молодих смerek, доктор ліз угору, в тому напрямку, де вранці були большевики. Часом приставав, ко-

ли починало колотатися хворе серце, прислухався. Але навколо було тихо, навіть вітер завмер і, здавалося, начебто й ніч прислухасться до чогось.

Доктор присів на стовбур поваленого дерева. „Ех, чи не старість це вже?” — подумав з гіркістю.

Згадалося, як на Кавказі вони втрюх: Тай, Андрій і він, дерлися на Ціті-Хох. Аджеж і тоді його серце не було здоровим, а нічого, працює і досі. Брат Андрій? Де він тепер? Що робить, чим живе? А Тай нема, нема . . .

Десь внизу, недалеко хруснула суха гілка. Борис схопився за автомата, але голос Мотрі сказав спокійно: „Не стріляйте, це я!” І за хвилину вона вже стояла перед ним у мазепинці, в шинелі, туго перетягнутій ремнем.

— Мотре, що трапилося? — здивувався доктор.

— Нічого не трапилося, все в порядку! — весело відповіла дівчина, обтрушуючи поли шинелі від налиплої глиці.

— Навіщо ж ти прийшла?

— Я гадаю, що вдвох буде безпечніше!

Останній бій Гірського Вовка

Нічна розвідка не виявила нічого підозрілого. Поблизу большевиків не було. Але почуття небезпеки не залишало доктора, і на світанку, виряджаючи в дорогу Петра, він сказав:

— Слухай, Петре, скажи там, що червоні нас винюхують, і, якщо Дик вишле негайно сотню на охорону, буде добре. А якби нас тут не знайшли, хай шукають під Хрищатою. Якщо червоні знову сьогодні будуть нищпорити по горі, ми вночі відтягнемось туди. В добрий час!

З тим Петро і відійшов.

Уранці знову доктор спостерігав у далековид, як на схилі гори, над яром, де причаївся бункер, ходили озброєні люди, і вже чути було гавкіт собак. Ворог наблизився. Проте, червоні по кількох хвилинах зникли, алярм відкликано.

Увесь вечір і всю ніч тривала евакуація шпиталю. На щастя, більшість поранених вже могла пересуватися сама, лише кількох довелося переносити на ношах.

Замаскувавши сліди, доктор на світанку повернувся в спорожнілий бункер. Вичерпаний

докраю фізичним і моральним напруженням, впав на ліжку і заснує кам'яним сном.

Прокинувся від шаленого гавкоту собак. Схопився, кинувся до отвору під старим пнем і — зрозумів усе. Ціла ватага до зубів озброєних большевиків, ледве стримуючи псів, оточила бункер.

— Здавайся, бандьора, все одно живим не вийдете! — кричали енкаведисти.

Доктор присів до скоростріла. У цю мить повз нього до другого отвору кинулася якась постать, і відразу чітко й упевнено заторохкотів другий скоростріл. Припавши до свого бойового товариша, Мотря сіяла серед большевиків смерть.

Кулеметні серії, лайка, прокльони, виття поранених собак... Червоні розсипалися розстрільною. На якусь хвилину замовк Мотрин скоростріл.

— Хто дозволив тобі вернутися в бункер! — крикнув доктор, халаючи її за плече.

Дівчина мовчки обернулася, і її скоростріл знову, захлинаючись, заспівав пісню смерті.

— Нам треба затримати їх тут! Хай думають, що шпиталь на місці! Дик прийде з допомогою! Тримайся, Мотре! — кричав доктор. Його голос був зухвало-веселий, і Мотря всміхнулася, закладаючи нову кулеметну стрічку.

**

На місці шпитального бункеру сотня командирика Дика знайшла величезну чорну вирву, з якої стирчали, немов оголені кістки скелета, уламки білих соснових дощок.

Там, під збуреною гранатами землею, закінчили свої дні Гірський Вовк і його юна героїня-посестра Мотря. Старі смереки стережуть їх спокій.

Український націоналізм визнає українську національну державу за єдину форму організації нації, яка забезпечує найкращі умови для всебічного розвитку її духових і фізичних сил. Ідея власної національної держави, яка гарантує нації суверенну владу, впливає з найглибших почувань і прагнень кожної нації, що хоче бути господарем на власній землі та здійснювати на ній свою владу.

(З постанов IV ВЗ ОУН)

Олександр Солженіцин

Крихітки

Так назвав свої коротенькі оповідання письменник Олександр Солженіцин, що його сучасні дисиденти в СРСР називають „совістю російської літератури”. Напівукраїнець з походження, він як артилерист брав участь в другій світовій війні, за написані в листі до приятеля критичні слова на адресу Сталіна просидів довгі роки в концентраційному таборі, а в період „відлиги”, випущений на „волю”, перший написав оповідання про сталінські концетраки. За його нелегальною дорогою переслані на Захід повісті „В крузі першому” і „В раковому корпусі” одержав він Нобелівську нагороду. З огляду на світову славу О. Солженіцина КГБ не відважується його арештувати і знову заслати до „млинів смерті”, натомість старається його ізолювати від цілого світу, „задушити”, як заявив сам письменник американському кореспондентові. Оповідання „Крихітки”, записані на магнетофонній стрічці з уст самого автора, також нелегальною дорогою дісталися на Захід. Тут передруковуємо їх в перекладі на українську мову. Редакція.

А ми не померемо!

Понад усе ми стали боятися мертвих і смерті.

Коли в якій родині смерть, ми стараємося не писати туди, не ходити: що говорити про неї, про смерть, ми не знаємо...

Навіть за соромне вважається називати цвинтар як поважне щось. На праці не скажеш: „На недільник*”) я не можу, мені, мовляв, своїх треба відвідати на цвинтарі”. Хіба це діло — відвідати тих, хто їсти не просить?

Перевезти небіжчика з міста до міста? — примха яка, ніхто під це вагона не дасть. І по місті їх тепер з оркестрою не носять, якщо дріб'язок, а швиденько промчать на вантажному авті.

Колись на цвинтарях наших у неділю ходили люди поміж могилками, співали ясно і кадили запашним ладаном. Ставало на серці легко, рубець неминучої смерті не стискав його боляче. Небіжчики ніби ледь-ледь усміхалися до нас з-під своїх зелених горбочків: „От і спасибі! Нічого... нічого...”

А тепер, якщо цвинтар ще тримається, то ви-

*) Недільник — неділя, коли підсоветські громадяни, виявляючи свій „ентузіазм”, мусять задарма працювати на державу. Ред.

віски: „Власники могил! Щоб уникнути грошової кари, прибрати торішнє сміття!” „Зміна хрестів і огорож лише з письмового дозволу бюра!” Але частіше — закривають цвинтарі, зарівнюють бульдозерами — під стадіони, під парки культури . . .

А ще є такі, хто помер, як кажуть, за батьківщину — ну, як тобі або мені прийдеться. Цим церква наша приділяла колись день — поминання воїнів, що на полі бою загинули. Англія їх поминає в День Маків.

Усі народи приділяють день такий — думати про тих, хто згинув за нас. А за нас — за нас найбільше загинуло, але дня такого в нас немає.

Якщо на всіх загиблих оглядатися — хто цеглу буде класти? У трьох війнах втрачали ми мужів, синів, наречених — згиньте, остогидлі, під дерев'яною червоною тумбочкою, не заважайте нам жити!

Аджеж ми ніколи не помремо!

Це і є вершок філософії ХХ століття.

Спосіб пересуватися

Що таке був кінь, який грав вигнутою спиною, рубав копитами, з розвіяною гривною, з розумним, гарячим оком?

Що таке був верблюд?.. Двогорбий лебідь, повільний мудрець з усмішкою пізнання на круглих губах.

Що таке був навіть чорноморденький віслючок з його терпеливою твердістю, живими, ласкавими вухами . . .

А ми обрали оце ось найпотворніше із створінь землі на чотирьох гумових прудких лапах, з мертвими скляними очима, тупим ребристим рилом, горбате залізною скринкою.

Воно не проірже про радість степу, про пахощі трав, про любов до іншої кобиліці або до господаря. Воно скрегоче залізом і плює, плює фіолетовим димом.

Що ж! Які ми — такий і наш спосіб пересуватися.

Колгоспний рюкзак

Коли вас у приміському автобусі боляче тиснуть у груди або в бік його твердим рижком, — ви не лайтеся, а подивіться гарненько на цей

луб'яний плетений короб на широкому брезентовому розкошланому ремені. До міста возять у ньому молоко або ягоди за себе і за двох суїдок, з міста — хліб на три родини.

Він місткий, міцний і дешевий, цей баб'ячий рюкзак, з ним не зрівняються його різнокольорові спортові брати із кишеньками та блискучими заціпками. Він тримає стільки ваги, що навіть крізь ватянку не зносить його ременя навичне селянське плече.

Тому й узяти баби таку моду: плетінку підкидають на середину спини, а ремінь нахомучують собі через голову. Тоді рівномірно розкладається тягар по двох плечах і грудях.

Брати по перу! Я не кажу: примірте такий кошачок на спину. Та коли вас штовхнули — їжджайте таксівою.

ЛІНКОЛЬНА ОБРАЖАЛИ І ЗНЕВАЖАЛИ

Сьогодні він національний герой, але протягом життя його часто ображали і зневажали, — пише в своїй книжці о. Вебб Гаррісон, кол. президент Мек-Кендрі коледжу в Лебаноні, Іліной. Президент З'єднаних Стейтів, Лінкольн був об'єктом найгострішої критики. Річард Ніксон і Френклін Рузвельт також бували об'єктом нападів збоку критиків, але нікого більше не напастували так, як Абрагама Лінкольна. В тисячах статей і карикатур на Півночі і Півдні висмівали Велико-го Емансипатора, його мораль, фізичні дефекти і брак формальної освіти.

Незабаром після того, як Лінкольн в 1860 році номіновано президентом, поширилися чутки, що він муринського походження, як шекспірівський Отелло. Вибори Лінкольна ще більше підсилили атаки проти нього. Сенатор Роберт Тумбс, виступаючи в Конгресі, заявив: „Лінкольн — ворог людства і гідний прокляття”. Нью-орлеанський часопис „Делта” назвав його „мавпою”.

З вибухом Громадянської війни дефаматії президента в Унії і Конфедерації ширилися і загострювались. Члени власного кабінету Лінкольна називали його „диктатором” і цілковито нездбною для такого високого посту людиною. Дехто вимагав навіть застосування супроти нього „імпічмент”. Елементи опозиційно наставлені проти проголошеної Лінкольном мобілізації до війська викликали в липні 1863 р. в Нью Йорку величезні заворушення.

Лінкольн був насправду мучеником, і відходив у вічність цей найбільший американський державний муж зневажуваний і осмішуваний тисячами маленьких людей.

Чи не маємо ми того самого в нашій українській спільноті, коли маленькі людиці як об'єкт своїх напастувань і глузів беруть наших визначних політичних і національних провідників?

ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА — ЗАСНОВНИК НАШОЇ ФІЛОСОФІЇ

Чи майбутня історія української філософії ствердить цю думку — ми ще не знаємо. Філософія народу, як основний процес розвитку національної свідомості, мабуть, супроводить історію даного народу з того часу, як оформилась його родова свідомість в окрему спільноту, в спільноту народню. Навіть найскромніша, але оригінальна національна філософія свідчить про вищий рівень зрілості даної національності, про, так би мовити, своєрідний зміст, як виключну приналежність його психології.

Відкриття в особистості Григорія Сковороди „нашого першого розуму” — це, мабуть, колективна інтуїція нашої генерації, цінна знахідка в пошуках розгублених у віках первнів нашої національної ідентичності, якої свідомо й підсвідомо шукали, шукають і шукатимуть найсвітліші речники нашої духовості.

Тарас Шевченко був апостолом юродивих, Леся Українка — жрекинею одержимості, а Григорія Сковороду популяризує сучасне покоління нескорених борців за правду і справедливість в поневоленій Україні.

Філософи типу Сковороди з першого погляду незвичайні диваки. Десь у глибині віків таким був, мабуть, Діоген, що вдень снував із ліхтарнею по базару, шукаючи людини, а Александра Великого, коли той зупинився біля його скромного житла-бочки, цей мудрець-дивак попросив не заступати йому сонце. „Наш перший розум”, як мудро й дотепно назвав Г. Сковороду автор короткої, але глибокодумної статті про Григорія Савича, І. Дзюба теж уславився подібним епізодом у зустрічі з російською царицею Єлисаветою, якій на питання, чому він такий чорний, нібито відповів: „Сковороді годі бути білою — на ній же завжди смажать щось”.

Ці анекдоти стисло й дотепно схоплюють щось вельми суттєве в типі цих людських удач. Але ми приглядаємося їм не тому, що вони смішать нас, бо вони рішуче не такі аж забавні гумористи. Під їхнім зовнішнім дивацтвом, що само собою оригінальне, ми відчуваємо інтересну і тільки їм притаманну систему розуміння явищ і подій, яка нас полонить, що більше —

ми в неї заглиблюємося, над нею роздумуємо. Під маскою їхнього дивацтва ми починаємо відкривати променисті кристали глибокої інтелекції.

Що глибше ми пізнаємо світогляд цих диваків, то з більшим подивом ставимося до стилю, що його ці люди творять, стилю, що являє собою завжди непідроблений зразок оригінальності, хоч наслідувати їх неможливо, бо копія такого типу оригінальна — це карикатура.

Може занадто обережною була українська наукова думка у ставленні до філософії цього мандрівника, що блукав по степових обширах України з торбою через плече, сопілкою за поясом і паличкою в руці. Нарешті таки наспіла пора визнати цю людину видатною особистістю. Студії над філософією Сковороди ставлять тільки перші свої кроки. Але вже тепер з'ясуємо собі, що Сковорода — справжній перший оригінальний філософ, якого вилонила покозацька генерація України.

Мудрість Сковороди соняшна, оптимістична, навіяна привітним характером краєвидів української природи, яку так обожнював цей мудрець, а також сповнена духовістю української людини. (Складне і досі не зовсім ще нами усвідомлене поняття). З цих двох начал Сковорода внабстрагував свій світогляд.

Спостереження над селянським побутом творять, мабуть, основу його світогляду. У філософії Сковороди можна теж дошукуватися певних схожостей з духом романтизму в культурі природи, в мітологізованні явищ природи, так що визначення його як українського філософа-романтика не позбавлене сенсу.

Розумом Сковороди керувала інтуїція, і тому в його філософії інтуїтивному завдячує він свою філософську оригінальність, своє дивацтво. Навіть найбільш освячені традицією питання мистецтва Сковороди розумів по-своєму.

Так було з Біблією і з античними авторами грецько-римської літератури, на яких він часто покликався, і треба визнати, що інтерпретація Сковороди завжди своєрідна, вільна від усякого літературного та філософського стереотипу.

Відкриття Сковороди належить до найновіших подій в українській літературі, як перше серйозне дослідження питання, що є органічною часткою української національної думки. І в цьому основна важливість сучасних студій сковородознавства.

Интересно, що це відкриття прийшло до нас від поетів і літераторів, які взялися за підшептом інтуїції літературно принатурювати залишену перед тим поза увагою наших дослідників рідної літератури — спадщину дивака-мудреця.

Хіба ж не назвав Сковороду в одному із своїх оповідань ідіотом найближчий по душі йому родич, геніяльний поет Тарас Шевченко? В той же час Т. Шевченко відмічає, що він „списував Сковороду” — і ця ніби й малозмістовна згадка дуже характеристична. Навіть у такій виїнятковій інтелігенції свідомість і підсвідомість не встигли дійти позитивніших висновків. На такого роду висновки ще було завчасно, українська національна думка тільки пробуджувалась із довгого летаргічного сну, в надхненній поезії Т. Шевченка.

Але хіба ж Шевченкова поезія, пройнята патріотичним, революційним патосом, не зраджує глибокої спорідненості з духовістю Сковороди? Вона впливає з тих самих джерел національної духовості, в якій корениться філософська думка „нашого першого розуму”.

Філософська думка Г. Сковороди не визріла достатньо політично, вона аполітично-застигла, але вона критична у ставленні до свого сучасся, особливо до дійсності в рідній країні. Сковорода — передусім мораліст.

Незнання латинської мови, якою писав Г. Сковорода, заваджало, мабуть, Т. Шевченкові глибше збагнути його філософську думку, і цим хіба можна пояснити ту коротку, трохи зневажливу згадку про цього філософа.

В поезії Т. Шевченка існує величний концепт братолюбія, яким надхнена вся його поезія, ні в кого не позичений, типово шевченківський концепт незвичайно близький до гуманної мудрості Г. Сковороди.

Але Г. Сковорода не провіщав нового закону, він був тільки мудрецем із соняшною усмішкою прихильного рідній людині сатирика і своєрідного теософа, що зважився протиставитися

облуді і фальші свого часу і т. зв. світу, нехтуючи всіма привілеями і ласками, якими той світ намагався заманити його в свої сіті.

Г. Сковорода не геній, але надзвичайно самотнього особистість. Від „світу” він просто втік у свою „пустинь роздумів”, які закріпив у прозі і віршах та в типово філософській літературній формі у діалогах. Писав свої твори Г. Сковорода, як згадано, або латинською мовою, або тим своєрідним язичієм, яке залишила нам літературна традиція з доби Середньовіччя. Але цей філологічний дивогляд був для нього академічною мовою, овіяною минувшиною, майже реліквією культурного предківського спадку. І Сковорода сприйняв, як самозрозуміле, що цим словником він теж повинен послуговуватися, — він же був до того спудеєм могилянської Академії.

Тільки вільний від усіх пересудів шкільної освіти свого часу Т. Шевченко міг зразу й безпосередньо черпати свіжість із джерела рідної мови і цим свіжим, життєдайним напоєм гамувати спрагу цілого народу. Але Т. Шевченко — це геній і поет національно свідомий.

Интересно, що, наприклад, у Лесі Українки навіть і згадки немає про Г. Сковороду, хоч у цій палкій жіночій особистості філософська думка була завжди діяльна, як свідчать про це її театральні п’єси, її драматична творчість.

Ще більшою несподіванкою вражає незацікавленість Сковородою в літературознавчій та взагалі дослідно-критичній творчій спадщині І. Франка.

Дивак-мудрець, що блукав польовими просторами України в добу посполтавської битви, коли вже руйнувалася навіть палатна резиденція Розумовських в Батурині, мусів почекати на своє відкриття, щоб стало воно символом „розкріпачення національної думки”, уживаючи фрази з найновішого нашого поетичного словника.

У глухій борозні забуття пролежало це піонерське зерно нашої мудрості понад два століття, аж поки з-під часового наверхтовання вибився невеличкий, але пружний колосок. І нам сьогодні радісно, бо ми сподіваємося, що з цього скромного колоска виплекаємо засів самотнього національної духовості, якої нам так дуже потрібно.

Любов Коленська

ОСЯЙНА ДУША НАЦІОНАЛЬНОГО РУХУ

Хотілося б, щоб Лесі Українці не тільки ставили пам'ятники, але щоб у розлогіх парках будували павільйони, а в них виставляли скульптури дійових осіб із Лесних драм. І щоб побіля постатей із її найбільш улюблених драм — „Лісової пісні“, і „Камінного господаря“ — вирізьблювали профілі Лесі Українки з лавровим вінком — таким, як колись Евфрозина дала Антесві.

Автор

**
*

Титани слова — це не ті, що сиплять золотими фразами, не ті, що розкидають стилістичні перлини, і не ті, що під впливом їхніх слів ви задурманюєтесь... Це ті, що творять нову епоху, величчю свого духа надають їй значення, ті, за якими йде народ, як за звуком чарівної флейти, ті, що зрушують інших до глибинних дерзань, ті, що їх не вбиває час.

Таким титаном слова є Леся Українка. Вона для нас не відійшла на віддаль ста років, ми відчуваємо з нею вічнотривалий, щирий зв'язок. Ми стоїмо з нею на Водохрищі, а потім бачимо, як вона йде до Відня, в Телаву, Ялту, в Сан Ремо, де родяться її твори поміж небом і землею, з великої наснаги, горіння, невсипущої праці — спалахами блискавок і ніжною ліричністю зоряних ночей, співом колисанки, ударами мечів, вінком Офелії на воді, словами пророкиці Кассандри, устами заквітчаної чорнокосої Мавки і криком на мурах Вавилону.

Ще й тепер здається, що ось вийде вона загорнена в шаль, посадить вас на веранді, принесе конфітуру, яку сама готовила — усміхнена і лагідна. Вислухає ваші питання, жалі та болі і відповідь на всі — і заохотить жити...

Слова Лесі Українки з її поеми „Роберт Брюс“ струснули народом і оновили його животворно-цілющою силою. Вона і Іван Франко охоплені були однією ідеєю — визволення людського духа із заскоружлого, дрібноміщанського лігва, визволення національного і соціального, встановлення українського мистецтва і культури на світовому п'єдесталі, на загальнолюдських вартостях.

Леся Українка жила близько з молоддю, вживалася у її думки, прогресивні ідеї, розуміла її і підтримувала.

Хвороба Лесі Українки і зв'язані з хворобою подорожі викарбовують глибокий слід на її творчості. Вона бачить, як занепадають її сили, але потішає себе і своїх близьких, що, мовляв, усе гаразд, і ночами із ще більшим запалом працює.

Вона перечитує стоси книжок. Улюблений її твір Біблія. Перекладає твори Гайнріха Гайне, Альфреда де Мюссе, Гюго, Міцкевича, Гавптмана. Цього останнього драма „Затоплений дзвін“ мала вплив на її драму „Лісова пісня“. Часами її думки знімаються блискавками, і тоді вона творить драми впродовж кількох днів і ночей. Коли йдеться про переклади з Гайне, то в неї більше ліричності, як у нього, вона додає до віршів ще більшого польоту й блиску.

В основі своєї поезії Леся Українка глибоко національна, сила її геніяльно-творча, в неї блискуча освіта і ерудиція, полум'яна та пристрасна вдача революціонера-борця проти неправди й неволі, глибокий патріотизм, волелюбність і гуманність.

Початкові її поезії це, за висловом Івана Франка, ще був слабенький відгомін Шевченкових балад — дитяча імпресіоністика. Леся ще була тоді під різними впливами, черпала з них, але й рівночасно із тими впливами боролась. Часто користувалась українськими народніми мотивами, а також мотивами інших народів. Згодом її „я“ вдосконалюється, визріває, і вона переходить від особистої до громадської лірики, глузує із слабосильних духом, але й жалус їх, хоче їм допомогти.

Уже із роком 1900-им спалахує у поетеси титанічна сила, вона противиться застарілим формам і по інакше писати на світові теми. Основа тут психологічна і філософська. Вона пише сонети, любовну лірику, легенди, колискові, інтимні поезії: „Європейські мелодії“, „Зоряне небо“, „Кримські спогади“, „Мелодії“, „Сім струн“. В них чудові, тугі образи.

Душа Лесі Українки сповнена героїзму, гніву проти тодішнього суспільного ладу. Для неї справи національного й суспільного значення — дуже важливі, і вона пише до Михайла Павлика, що тихше жити вона ніколи не буде. В її

третій збірці „Відгуки” (1902) бачимо духове зміцнення, бачимо виразну мету її боротьби і гін за вільністю. Тут видобувається вся ідеологія Лесі Українки: поет мусить бути вільним, навіть аж у смерть, бо так наказує йому покликання.

Її вірші, вбрані чужою тематикою, здебільша алегоричні і в своїй основі українські. Поетеса вмє ломити свій біль та песимізм і креше проблиски надії, як це читаємо в „Контра спемперо”.

Основні риси лірики Лесі Українки — це зворот від традиційної української поезії до європейської, це шукання нової тематики, нових віршових конструкцій. Леся Українка гармонізує свої настрої й почуття із громадською лірикою, але й критикує і не любить штучних патріотичних віршів. Вона інакше розуміє слова: народність, література, інтелігенція. Вона критикує перший період свого віршування і називає його „роками навчання”. Але не погоджується з тими, що дорікають їй за смутний кольорит у віршах, бо вона пише так, як підказує їй настрій. Вона вважає, що поет або нехай перестане зовсім писати, або стане понад усіма людьми і буде вільний у своїй пісні.

До прозових творів Леся має холодну пошану і у них подобається їй найбільше те, що часто уважається другорядним — ліричні нотки.

В її поемах така ж многогранність, як і у віршах. Тут і баляди, засновані на народних мотивах, і легенди, і історичні поеми. Надзвичайно гарна поема, кредом якої особиста вільність, це „Давня казка”. Ця поема зображує її ідейно-мистецький світ. „Не поет, у кого думки не літають вільно по світі, а заплутались навіки у золоті, тонкі сіті”. . . В цій поемі поет — народній провідник.

В поемі „Віла — посестра”, заснованій на сербській легенді, висуває Леся Українка притаманну майже кожному своєму творові ідею: „Або перемогти, або чесно згинуті”. В триптиху, який складається з апокрифу „Що дасть нам силу”, з легенди „Орфееве чудо” і з вершка її поетичної творчості — казки „Про велета” провідною ідеєю є ідея волі і сили, що мусять перемогти. Велет символізує Україну.

Основний мотив поеми „Одно слово” — це понад усе прагнення волі. В цій поемі свідомий,

вільнолюбний борець за долю пригнобленого люду протиставиться темній і інертній масі. Герой поеми каже, що вмирає тому, що в словнику людей, серед яких він живе, немає одного слова — „воля”.

В оповіданнях Леся Українка переходить від соціально-психологічного натуралізму до символізму, що його сама назвала неоромантизмом. Від 1894 р. помітний її ріст як белетриста. В пізніших творах вже бачимо майбутнього драматурга, що обирає за свої теми глибоко драматичні ситуації.

Оповідання Лесі Українки не мають такої сили і глибини, як ліричні твори чи драми, але й сама вона писала до Михайла Павлика, що „на самих уже віршах тісно втриматись”. В її оповіданнях розгорнені питання дружби, кохання і подружжя, питання із соціальним забарвленням, психологічна аналіза і жіноча проблематика, яка тоді поволі починала назрівати. Вона не раз вела дискусії, боронячи неоромантизм, доводячи, що в літературі вартість мають портрети, а не фотографії, що без видумки немає літератури. Вона — гострий критик української загумінкової літератури. Пишучи до Михайла Драгоманова, запитує: „Чи довго наші твори стоятимуть на такому низькому літературному ступені, як твори Левицького і Чайченка в „Зорі?” Повісті Левицького і Кононенка називає тенденційними аж до крайности, і каже, що це не є література. Признає, що читання вірменської і грузинської літератури наводить її на більше оптимістичні думки відносно української літератури. Воронить Ольгу Кобилянську, коли критики закидають їй, що вона спирається на німецькій літературі; каже, що це розкрило перед Ольгою Кобилянською європейський світ, навчило нових ідей, нового стилю, розвинуло розум.

Ще в дитинстві поетеса захоплюється читанням грецьких драм, драм Ібсена, Гавптмана. Коли тільки має змогу, ходить до театру, чи у Відні до Бургу на „Вільгельма Теля”, чи на „Гентшель” Гавптмана, на „Отелло”, на Софоклову „Антигону”, захоплюється Метерлінком і, хоч не є його особливою прихильницею, признає в його драмах нові елементи і великий талант. При цьому докоряє українському театрові за слабкий репертуар і за те, що в ньому акто-

ри гірші від німецьких. Стараючись відійти від традиційної побутовщини, від старих п'єс, вийти у широкий світ, пише „Блакитну троянду” — драму із психологічним підложжям, під деяким впливом Ібсена. І так творить драму за драмою — „Айшу і Мохаммеда”, „Руфін і Присциллу”, „Йоганну жінка Хусову”, „Лісову пісню”, „Адвоката Мартіяна”, „Камінного господаря”. Драми із соціальним забарвленням — це „В домі роботи, в країні неволі”, також діялог „Три хвилини”. На філософсько-релігійні теми — „У катакомбах” і „На полі крові”.

Драма „Кассандра” і „Одержима” пов'язані драматичним ліризмом і великим душевним конфліктом. Міріам в „Одержимій”, пройнята безумною любов'ю до Месії, жертвує собою в ім'я цієї ідеї. Кассандра-пророчиця бачить правду, інші не хочуть її бачити, слабкі і незрячі це алегорична форма-образ тодішньої інтелігенції. Кассандра бачить, що слів її не приймуть, але вона не може мовчати. „У пущі” — своєрідна драма, тематикою дуже наближена до „Давньої казки”. Написана під впливом біографії Мільтона, із основною ідеєю вірності правді. Тут конфлікт одиниці, що думає інакше, як заско-рузла пуританська громада.

„Лісову пісню” поетеса написала за чотири дні. До її створення привели модні тоді течії символізму та романтизму, туга за волинськими лісами, ще в дитинстві почуті перекази від матері про мавок, зацікавлення фолкльором. У ній стиль символічної романтики і тема живої природи, що повертається до людського, але залишається стихійною.

„Іфігенія” і „Бояриня” мають спільну тему — тугу за батьківщиною. „Бояриню” Леся написала в Кутаїсі, в Грузії, за три дні. Головною пружиною творення драми була ностальгія, що її вона підкреслює словами Оксани: „Коли б повезли мене на Україну, може б ще одужала”. Основа драми історична, сама вона глибоко національна. В „Боярині” ми відчуваємо глибоку ненависть поетеси до Москви. Правда, советські критики раз-у-раз підкреслюють, що в „Боярині” висловила Леся свою ненависть до царської Москви. Але все ж „Бояриню” на сцені не виставляють. Подібна до „Боярині” драма „Оргія”. Хоч тло драми неукраїнське, подолана Еллада — це Україна, а Рим — Росія. Таких

підтекстів уживала Леся Українка, щоб уникнути російської цензури.

Леся Українка була душею національного руху, але не мілкого, заснованого на гучних і порожніх патріотичних кличах. Вона поєднувала свій талант із полум'яною любов'ю до рідного народу, вилонювала із себе шедеври і клала їх біля стіп України, щоб Україна захистилася ними, як щитом-заборолом. „Слово, моя ти єдина зброє!” — Леся Українка хотіла піднести велич нашої культури перед очі усього світу, щоб ясніла вона як кришталь. І від своїх ворогів лаврів не приймала.

Леся Українка у драматично-мистецьких словах відтворила українську дійсність тієї доби: заборону української мови, літератури і театру. Драма „Оргія” — це був бунт поетеси проти Москви. Леся Українка вибрала творчий націоналізм, який — вірила вона — єдиний врятує її батьківщину.

СУД НАД УКРАЇНСЬКИМИ СТУДЕНТАМИ В ЛОНДОНІ

21 квітня ц. р. відбувся в Лондоні суд над 3-ма українськими студентами і студенткою — Богданом Цяприною, Іриною Осичко, Богданом Левицьким і Володимиром Гуменюком. Акт обвинувачення закидував їм підготовку кинення „запальних матеріалів” на будинок в Лондоні, зайнятий советськими урядовцями. Студенти підготовляли цей напад у річницю смерті сл. п. Алли Горської.

Суд засудив 3-ох студентів на 12 місяців в'язниці із завішенням на 3 роки: Богдана Цяприну, Богдана Левицького і Володимира Гуменюка. Студентку Ірину Осичко засуджено на шість місяців в'язниці із завішенням на три роки. Їхні зізнання, зокрема зізнання 19-літньої студентки, викликали глибоке враження у присяжних. Ірина Осичко порівняла ситуацію в Україні, де страшна неволя, і у Великій Британії, де панує свобода і респектуються права людини. Алла Горська, — сказала вона, — стала символом для молоді України, бо це героїчна жінка замордована КГБ за те, що боронила права української нації.

Звільнених студентів вітали українці, що численно зібралися біля будинку суду. Галерія суду заповнилася шестерть українцями й англійцями, які симпатизували підсудним. Обороняв їх відомий приятель українців, один із найславніших адвокатів Лондону, королівський радник сер Дейвід Рентон, колишній міністер.

Прихильну підсудним інформацію подали „Таймс”, „Дейлі Телеграф”, „Гардієн” та ін.

Софія Наумовиз

ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМ У ПРАКТИЦІ

Михайло Осадчий: „Вільмо”, нарис, вид. „Дир-Ферляг”, Нойфарн, 1971.

„Є речі, які не снилися й філософам!”, — але є й речі, яким не вірять люди на Заході. І тому зразу ж на вступі напрошується запитання: чому це, як виходить з назви, німецьке видавництво випустило „Вільмо” та ще й помилково назвавши його „нарисом” — українською мовою, до речі з численними друкарськими помилками, а не в перекладі на німецьку мову? Воно було б напевно зацікавило німецького читача, вже таки добре переляканого занадто „приятною” промосковською політикою Брандта. До того ж форма цих спогадів напевно справить глибоке враження на західного читача з усіма їх навіть нецензурними словами. Але можна сподіватися, що все таки якесь наше чи чуже видавництво поцікавиться цими спогадами, не менше цікавими за „Один день...” Солженіцина, під літературним оглядом куди кращими від цього твору нобелівського лавреата!

Українські читачі знають „Вільмо” вже з уривків у нашій пресі або й у цілості. Тож переказувати його змісту не треба. Зрештою, він дуже простий: у першій частині „Комедіянти” автор дав картину ув’язнення і слідства, у другій „Місто сонця” — заслання й звільнення. Проте, тут неважливо, що саме автор описує, але як описує. Бо реалістичних описів московських звірств ми начиталися чимало. Але як це робить Осадчий, варто процитувати:

„Я був столом, маленьким і неповоротним, якому ніяк не можуть знайти місця. Мене хапали голіруч і спішно кудись пхали поперед себе, потому нагально вертали назад і знову пересували на нове місце... Замерехтіло перед очима і все попливло: і підлога, і стеля. Попереінакшувалися і люди і лица; здавалося: мене загорнули в сувій матерії і покатулили підлогою. Штовхали ногами, і злісно бубнів чийсь докірливий голос:

— Чого тобі бракувало? Молодий, захистив дисертацію, тільки б жити!

— Брикало курчатко — добрикалося! Ех, ти, суко!..

— Що я? — силкувався зачепитися за щось і не міг. Катуть, катуть...

— Змусимо! Ще й як змусимо! Не такі ще були поважні кралі і ті падали навколішки й слізно благали покаяння. Не те, що ти, паршиве г...!

— Що, геній? В університеті викладав... Ха-ха!.. У тридцятих роках ще не таким голівки крутили, як курочкам!.. Навіть про одного з таких кандидатську писав: про вер... гумориста, про Вишню писав... Хе-хе!.. Націоналістиків увіковічнюєте?

Я перечив, я справді перечив, але це був безлад думок і слів...

— Реабілітований?.. — Вони аж похапалися за жи-

воти, так їм було смішно... Я так перейнявся цим настроєм, що не встиг і схаменутися, як уже реготав. Певно, що я тепер скидався на старенького Вишню, який теж не міг звикнути до цілковитої серйозності слідства, що видавалося жартом:

— Але чому ви, добродії, вважаєте, що я — терорист? Якщо вже так кортить засудити мене, то ж ліпше судить за згвалтування Клари Цеткін...

Із дальшої „приктики” з в’язнями, під час їхнього перевозу на північ, автор теж лаконічно, але як же яскраво охоплює суть московських дошкулювань:

— Начальник, ето же фашизм: кормить одной сельдочкой два дня і не давать вади. За такое, падло, вас надо вешать...

Мені зараз прийшло на гадку: чому наші письменники у своїх творах так люблять писати про воду — тече струмок, ріка... Мабуть, не одного годували лише селедцями і не давали пити. За сторіччя це вже увійшло у кров...

— Ціше, ціше, бандеровсц, ти у меня удерьош на тот свст...

— Що „тіше”? — зачувся від дверей чийсь гнівний голос. — Ти іди собі „цішай” у свою Москву! Ти чого в Україну прийшов, шляк би тебе трафив?! ... Ану геть, москалі, з українських тюрем!

Михайло, що досі уважно прислухався до „бунтівника”, раптом розсміявся:

— Ти чуєш? — сказав він. — Як винниченківський „цирий”...

У дорозі до Явасу відживають спогади зі „суду”, зокрема ж промова прокурора:

— Ось ці відщепенці не люблять приємної російської мови... Маркіян Шашкевич... тягнувся своїми взорами до великого російського язика:

Руська мати нас родила,
руська мати нас кормила —
чому ж мова їй не мила?

... Усі розсміялися, чим оприкрили промовця.

— Та це ж він не про російську мову писав, — сказала Мирослава Сваричевська, — а про українську. Колись же Україну називали Руссю...

Судді опустили голови... а прокурор вдався до своєї рятівної носової хусточки, бож лисина густо зарясніла горошинами поту.

Та ось що говорять москалі: на „образу” цариці Катерини:

— „А ти бабьонку ету не трьож. Она баба русская — не узкая. Широкая натура била, із замашками... Ана мать Расей сколько тюрем настроила, що нам іщо на ти-сячу лет хватит”...

Авторове спостереження про українську психіку:

„Йому байдуже ким бути, йому аби лише дозволили полежати у теплі червненої ночі у своєму садочку...

покохатися в зірочках, що десь там на небі та оттак, знаєте, схвилюватися, як долуннос зі стаїні коров'яче ремігання"...

Та будь-які міркування перериває груба лайка або ж „анекдот“:

— „Берьозку спочатку піляють, а потім валяють, а дєвушку наоборот: спочатку валяють, а потім піляють“...

А ось українські таборові типи:

„Це Русин, Іван Русин, інженер з Києва. Він отримав за статтю „З приводу процесу над Погружалським“ (знайшли під час обшуку) — рік таборового ув'язнення. Усім каже, що п'ять. Йому соромно перед двадцятип'ятирічниками"... Лосів з Ніжена, українець, з довгими козацькими вусами... він відбув свої 24 роки... Іван Олексійович Герєга... (він теж зі Львова) виростив сонях — це єдине марення України... Михайло Коцюбинський привіз уперше з Італії гвоздику, Іван Герєга у мордовських таборах — український сонях"... „Михайла Михайловича Сороку... можна бачити зіпертого на палицю скептицизму... А потім пригадував сина Богдана... Ми йдемо у Гайд-парк, — каже Шухевич. Високий, сутулуватий в окулярах — Шухевич. Його батько був одним із керівників проводу УПА. За батька Юрко з 14-ти років сидить у таборах суворого режиму: уже дев'ятнадцятий рік...

— „Єслі би ти бил порядочним чєлавєком, ти би давно загорал в Криму і партачїл баб, а так воняєш зєсь!“

Наглядач має рацію — якби Юрко зрікся свого батька, він давно був би в Криму.

— Відійди негіднику, — каже Юрко. — Відійди, бо припишу тебе в мавзолеї“...

А ось таборовий філософ: „Він пхас візок і думас про теорію відносности Айнштайна... Чи Айнштайн читав біблію? У біблїї теорію відносности винайдено на багато тисяч років тому: „І буде хвилина вічності і вічність хвилиною“. Так у біблїї... Є світ і антисвіт і їх нульова межа. Світ — це розвиток людини від зародку і до смерті. Антисвіт — це навпаки: розвиток від смерті до зародку... Людина рятується. Вона хапається за квіти, соняшники, Гайд-парк. Потім бібліотека... Зек Караванський бібліоман... пише заяви... на журналіста, що нашкрєбав на нього фейлетон... за русифікацію українських вузів... на суддю, який неправильно позбавив його волі. Той журналіст мав гонорар за свій пітний труд. Зек Караванський матиме за свої заяви три роки закритої тюрми у Володимирі... Приїжджає комісія:

— Ані хотят естетєское наслажденіє от харошіх кніг?

Комісія забрала книжки... Але зек не втрачений, зек має зв'язок з волею. Зекові йдуть бандеролі з книжками... Йдуть Панасові Заливасі, Олександрові Мартиненкові, Ярославові Гєврчєві, Михайлові Масюткові, Михайлові Горинєві, Юлієві Данієлєві. З Києва, Львова, Одеси, Луцька, Харкова, Москви... Від Івана та Надії Світличних, Івана Дзюби, Вячеслава Чорновола, Людмили Шеремєтєвої, Галини Севрун, Галини та Веніамїна Кушнірів... А у Львові, Києві, Москві отримують назад: „видаче не подлежит, не по-

ложено, адресат атказался (не адресат, а остання пошта Явас)... Особливо гарні листи були від Валерія Шевчука та Василя Стуса. А також від Данієлевої дружини Лариси Богораз. У них — громадське життя, літературні новини та ін. Листи Валерія Шевчука були як невеличкі новелі. Їх зачитували... „Судова повестка“, — такий лист зек Осадчий отримав за два дні. В ньому — про виселення з львівської квартири дружини“...

„Кнут погладжує руду борідку і каже, що український Калинець — це теж модель світу... В нього можна ввійти і вийти збентеженим... Ти викидаєш його з суспільства, а твої внуки раптом хапаються за цей новий світ, і ти розводиш руками... Мистецтво не терпить втручання невігласів, мистецтво — справа ювелірів, не ремісників. „Коли входиш у літературу — чисть черевіки“ — Вишня“.

— Якби у нас пересадили стільки інтелігенції, як у вас в Україні тільки 1965 року, то у нас не було б уже нічого, — каже Алі.

Зек-росіянин, зек-литовець, усі, знаєте, ні сіло, ні пало, а скажуть щось по-українськи... а то й „мусор“ і той каже: гаразд, погано, лихо, добре... Через кілька років взагалі табір може перейти на українську мову. Кніг, той уже говорить, Данієль говорить, потім той фін — теж. А знаєте, навіть у тій Україні ні разу не був. Це вже не націоналізм, а якийсь шовінізм. Вони — шовіністи і не приховують навіть цього. Але їх мусять ув'язнювати за націоналізм, оскільки у нас ще до шовінізму не дійшли. Статті такої, знаєте, немає... Не покається. А як покається, то хіба ж його випустити, коли покається на зінкові очі. Хай досиджує... І якби так жило, а то ще й щось сподівається... Приїздить ще київський художник Веніамин Кушнір...

— Немєдленно убраїся вон в свой Кієф!

Приїздить Надія Світлична. Зек забув про параші, про амнєстію, живе волею... Аж нарешті квіти у руках, і зек іде на вахту. До зека приїхала дружина:

— У нас на географічному в університеті трапилася комедія. На історії КПСС запитали студенти про арешти 1965-го року у Львові. Викладач:

— Їх посадили, і правильно зробили, вони хотіли відокремити Україну від СССР.

— Потім... дійшли до пункту: „Кожна рєспубліка може згідно з 17 ст. конституції відокремитися"... Сміх. Студенти сміються, а викладач розгублено кліпає очима...

Капітан Йоффе ніяк не міг зрозуміти лєнінградських євреїв.

— Слушайте, — казав він, — ви не імєлі харошево зароботка? Ви не імєлі што кушать?... Вот я просто єврей, єслі би не советская власть — так бил би я когда-нибудь заместителем начальника?..

Прощання з друзями. Відчував себе ніяково, залишаючи когось у таборі. Таке відчуття, ніби ти винен, що виходиш на волю... Київ. Столиця вітрів, каштанового зілля і дивом уцілілого Володимира з хрестом

УКРАЇНСЬКА КОЛОНІЯ В ПОДЕБРАДАХ

Ворожа пропаганда часто називала українську колонію в Подєбрадах „осиним гніздом петлюрівщини”. Сказано гостро, як пропаганді й належить. В дійсності ж українська колонія в Подєбрадах була не осиним гніздом, а радше „бджолиним вуликом”, бо завзяту працю українського студентства та професури в перші роки існування УГА в Чехо-Словаччині можна порівняти лише з працьовитістю бджіл.

Головне ядро української колонії в Подєбрадах складалося з студентів та нечисленних членів декількох студентських родин. На другому місці стояли професори та їхні родини. На третьому місці — дослівно окремі одиниці, які з тих чи інших причин перебували в Подєбрадах. Численність усієї колонії не перевищувала семи сот осіб.

Найбільше часу присвячувано викладам, практичним вправам, підготові до іспитів. Решту часу використовувано для громадської, культурної, спортової та політичної праці. В межах Академії існували численні організації, переважно студентсько-професорського складу,

на своїй горі... Старий слідчий КГБ України Гарбуз (гарне прізвище...):

— Ви писали в своїй заяві, ніби то 1965 року репресували українську інтелігенцію. Це ж наклеп. Хіба ж ви інтелігенція? Інтелігенція — це Гончар, я, майор Литвин, майор Гальський... А хіба нас хтось репресував?..

Останнє слово. Чорновіл стає і каже: „Ленін писав, що в нашій країні кожна кухарка може керувати державою... Що з того виплило — громадяни судді зараз повідомлять нас”... І тоді пенсіонер із залі закричав: „Етому Чорноволу только в совете міністров работать!..” Львів, березень-травень 1968 р.”

Чим не макабричний екзистенціалізм? До того ж узятий зі справжнього, жакливого життя українців у московській неволі! Українському авторові й не треба було силкуватися й вигадувати „межові ситуації” — він міг їх черпати цілими жменями з жакливої таборової дійсності. Та й підсоветське життя „на волі” — це невичерпне джерело тем для письменників Ба, коли ж бо їм не вільно зображувати їх з екзистенціалістичної точки зору — це добре для Заходу та для нацистських, фашистських, еспанських, грецьких звірств, але, бори Боже — для московських...

як фахові організації по різних факультетах. Вони були зареєстровані в Сенаті Академії, і тим легалізовано їх існування.

УГА в Чехо-Словаччині користалася з такої великої свободи, що не мусіла подавати до відома чеській адміністрації про діяльність тих чи інших академічних організацій. Якщо сходи мали бути не академічного порядку, а мішаного, скажемо з членами родин або взагалі сторонніх осіб, тоді треба було подавати до окружного суду в Подєбрадах повідомлення (не прохання про дозвіл, а лише повідомлення!) за 24 години перед початком тої чи іншої імпрези.

Тому й не дивно, що в таких умовах згуртувалася чимала кількість українських культурних сил. Серед педагогічного персоналу було 126 осіб з усіх частин України. З того 97 українців з Великої України, 81 — із Західньої України — 8, — з Кубані, був росіянин, два жиди, чехи — всього 26.

Студенти були з усіх земель України включно з Буковиною, Басарабією, один із Пряшівщини, один із Зеленого Клину, були з Курщини, з Вороніжчини, Криму. Крім того були один чех, один донський козак, черкес, болгарин, два росіяни, більша група з Кубані, 11 білорусів. Соборна Україна була представлена повністю.

Часом на подєбратацькому обрії появлялися окремі особи без точнішого означення причини побуту. Перебування кожної особи було зареєстроване в міському уряді в Радниці. Зміну мешкання також треба було зголошувати. Майже всі члени колонії були бездержавниками з нансенівськими пашпортами, які щороку треба було продовжувати в окружному уряді.

Тим пашпортом доводилося користуватися так рідко, що власник його іноді забував носити для продовження. Та урядовець, який тим відав, мовчки, без зауважень про спізнення прибивав відповідні печатки і підписував пашпорт.

Тому й не дивно, що в таких вільних умовах дихалося легко. Та виникало бажання щось робити — і робили. Бо українська колонія в Подєбрадах складалася з колишніх політичних та

державних діячів та з колишніх воєнків і старшин українських армій.

Поволі відживали свій вік рештки ідеологій з попереднього покоління, яке старіло, на зміну йому не приходили наслідники. Не помагало їм і „конспіративне” шушукання на всіх перехрестях вулиць та в кутах академічних приміщень. На зміну їм приходили нові „конспіратори”, яких не пізнати міг би хіба сліпий.

Часом бували голосні події, які лишали слід на довгий час. Такою подією в Подєбрадах було віче для протесту проти польської пацифікації Галичини, яка відбулася восени 1930 року.

Доц. В. М. Доманицький, який провадив завзяту переписку з діячами Галицької України, одержав одного разу листа від Євгена Храпливого з алярмуючим змістом про те, що поляки пацифікують Галичину в жажливий спосіб, і просив використати можливості нашого перебування у Чехо-Словаччині, щоб дати знати широкому світові про те, що поляки роблять з українським народом.

Скликано збори представників від різних організацій, на яких обговорили цю справу й вирішили в найближчу неділю zorganizувати всегромадське віче, на якому мали б ухвалити протест проти польського терору. Для переведення протесту й для скликання віча обрали комітет у такому складі (без титулів): Добриловський, Денисенко, Бородайко, Василь Кириленко, Нищій, Гаврило Гордієнко і Михайловський.

Повідомлення про віче вислано поштою до окружного уряду в суботу так, щоб печатка поштова була з суботи, а лист в окружному уряді мав би лежати до понеділка. Себто вимога дотримання 24 годин була виконана.

Віче відбулося, протест винесено й розіслано по світі. Довідалася про це польська влада у Варшаві й зробила демарш в Празі, що, мовляв, дозволяє політичну діяльність української еміграції й цим сприяє погіршенню добросусідських відносин поміж двома братніми народами.

Празька влада звернулася до подєбрадської адміністрації за вясненням. Почалося слідство, наслідком якого увесь наш комітет по переведенні протестаційної акції поставлено під суд. Доц. Михайловський пожертвував сто корон на оплату адвоката.

Суддя був такий самий молодий, як і ми, адвокат такого самого віку. Суддя прочитав акт оскарження й перепитав кожного з підсудних. Адвокат особливо наполягав на тому, що Чехо-Словацька Республіка є вільна (тоді чехи тим дуже гордилися!) республіка і не обмежує права боротися за добре діло, бо, мовляв, і наші будителі свого часу боролися за своє визволення.

Наслідком ствердження судді, що ми не порушили гостинності ЧХРеспубліки, він оправдав і звільнив нас від вини й кари.

Це — один із прикладів, як вільно нам жилося в Подєбрадах. Тож у таких умовах було б гріхом не працювати, не творити цінностей. І переважна більшість членів української колонії в Подєбрадах „не грішила”, а працювала, як ті бджоли.

СПІВПРАЦЯ З МОСКВОЮ НА ШКОДУ АМЕРИКИ

Конгресмен Джан Р. Рарік з обуренням заявив у Конгресі: „Недосить того, що протягом останніх 50 років своєю власною політикою ми допустили до того, що Росія стала нашим найсильнішим ворогом, — тепер ми пропонуємо росіянам доставити їхніх космонавтів на Місяць, після того, як самим їм зробити цього не вдалося.

7-го грудня м. р. Національна Аеронавтична і Космічна Адміністрація (НАСА) проголосила плян спільного випробування американського космічного корабля типу „Аполло” з російською просторовою станцією типу „Салют”. Чи в інтересі Америки співпрацювати з росіянами?

— У багатьох випадках Москва доказала, що будь-який договір з нею є лише безвартісним клапцем списаного паперу.

— Їхні лідери відверто похваляються, що наші діти житимуть в комуністичній системі.

— Москва активно підтримує марксиста-диктатора Панами Торріоса, щоб захопити в свої руки Панамський канал.

— Лише кілька тижнів тому советський прем'єр Косігін і Фідель Кастро в спільному комунікаті заявили, що присутність Америки в Гвантанамі є нелегальною.

— У той час, як наша космічна програма не зв'язана з воєнною обороною, цього аж ніяк не можна сказати про космічну програму Москви.

Якщо лідери імперіалістичної Росії докажуть, що вони бажають справжнього миру, і дадуть свободу мільйонам уявлених їй тиранічним режимом народів — лише тоді співпраця в дослідженні космосу буде в інтересі обох країн”.

Вок

„ЩО ПРАВДА, ТО ПРАВДА”

Казали старовинні римляни, що помилятися, то річ людська, а тому, що я є людина, то маю право помилятися. Та у випадку, про який буде мова, мені здається, я таки не помиляюся. Як же воно в дійсності є, хай уже шановні читачі самі розсудять.

Справа в тому, що, на мою думку, подорож през. Ніксона до Китаю, вульгарно кажучи, вдарила декого по голові, і одною з тих жертв упав д-р Сосновський. Що так воно є вказують досить промовисто дві останні його статті, надруковані в щоденнику „Свобода”, а особливо остання з них „Неминуче сталось”... („Свобода”, 15, 16, 17 березня ц. р.), і її я отут беру на свідка.

Перші дві частини статті можна зачитати в спокою. Говориться в них про подорож през. Ніксона до Китаю, реферується видані по закінченні розмов комунікати, подається припущення (досить помірковані) про можливі наслідки подорожі. Нічого надзвичайного.

Зате третя частина, а точніше останній розділ п. н. „Відеологізування зовнішньої політики” — це феноменальне відкриття. Чи багато воно має спільного з реальною дійсністю — про це ще буде мова, та, беручи абстрактно, феноменальне!

Д-р Сосновський відкрив ні більше, ні менше, як існування в сучасному світі: „китайсько-го муру” (розуміється не того, що його оглядав през. Ніксон). Перепрошую, автор каже, що той „мур” уже існував, але він відкрив радикальні пересунення по обох боках „муру”. І до однієї боці вигідно розсівся на своїх статус кво офіційний світ капіталістів і комуністів, люб’язно пообнімавшись і з довір’ям дивлячись одні одним в очі. (Понеділок, правдоподібно, сказав би „коекзистуючись”). По другому боці автор поставив усіх тих, що хочуть статус кво офіційного світу змінити.

Хто то такий оті „всі” п. Сосновський не каже (тримає також у таємниці інформації про те, чи серед отих „усіх” панують така ж люб’язність і довір’я, як в офіційному світі). Правда, бідкаючись над особливо складною ситуацією,

що постала для всіх тих „чинників” і „елементів”, які заінтересовані у зміні статус кво, він показує пальцем на одну групу реbelieнтів. „Це, між іншим, — стверджує п. Сосновський — стосується боротьби поневолених народів”... .

Отже, одні з „усіх” — це борці за визволення. А хто решта? Комуністи Заходу і всі ліві, що борються проти „естаблішменту”? Яка шкода, що автор хоче бути таємничим і ховатися за загальники. Щоб шановні читачі не думали, що я щось видумав, наведу дослівно авторове твердження, яке є короною його довгенької статті. Він дослівно каже: „Китайський мур” ділить сьогодні не комуністів і антикомуністів, а офіційний світ (капіталістичний та комуністичний) і всіх тих, які є проти статус кво”.

А щоб страхом вигнати всякий сумнів у читачів щодо правдивості його твердження, то п. Сосновський зараз же додав: „Цього не бачити — це значить не розуміти напрямних розвитку сучасного світу”. На розуміння претенсій не маю, та бачити, Богу дякувати, таки ще бачу, але того, що бачить автор, ніяк не можу доглянути.

От для прикладу беру цей чи інший часопис і читаю: „У Тайленді посилили свою активність комуністичні партизани”. Повідомлення говорить, що партизани користуються наймодернішою зброєю, спеціально достосованою для партизанки, а дістається вона туди через Ляос з Північного В’єтнаму. Значить, до трьох країн Індо-Китаю, де боротьба йде повною парою, комуністи включають ще й Тайленд, не звертаючи на статус кво жадної уваги.

„Німецька „Остполітика” перед пробою”. Йдеться тут про ратифікацію Бундестагом договорів з Москвою і Варшавою. Як показує гамір докруги отих договорів, німці не дуже охочі акцептувати статус кво, не зважаючи на шалений тиск і дрібні поступки збоку Москви.

„Часи міняються: 5-та конференція АААСС (Американська Асоціація для Поширення Слов’янських Студій)”. Коли попередніми роками. — сказано в повідомленні, — з’їзди майже виключно були присвячені російській тематиці”,

то цього року „60% виголошених доповідей присвячено тематиці націоналізму і дисенту всередині ССРСР”. Часи дійсно змінюються, та не по лінії, яку накреслив автор у своїй статті.

„Є українці, грузини, росіяни, вірмени та інші, але немає совєтського народу, — твердить Державний Департамент”. Це про меморіал Інформаційного Центру. Сенатор Фулбрайт, розуміється, вважає, що цей меморіал має на меті „викликати клопіт для совєтського уряду”.

Оце є та реальна дійсність, яку я бачу, і кожний день приносить мені нові докази у формі реальних подій на те, що „геніяльне” відкриття д-ра Сосновського — це тільки витвір його буйної фантазії.

Логіка каже, що висновок, спертий на фальшивих премісах, мусить бути фальшивий. Думаю, що якраз тут маємо діло з таким логічним прогріхом. Фальшиві преміси автора це: 1. відідеологізування зовнішньої політики та 2. мирне співіснування.

Автор пише про відідеологізування в американців і в комуністів. Американське відідеологізування він старається доказати, хоч не дуже переконливо, комуністичне ж каже брати на віру. Він просто заявляє що „свою зовнішню політику відідеологізував ССРСР, а тепер на цей шлях став найбільш досі ідеологічно зорієнтований комуністичний Китай”. Та пан доктор не такий то вже недодумливий, щоб не бачити необґрунтованості свого твердження, а тому негайно вдається по рятунок до подібної штуки, як із згаданим вище залякуванням. Тут він б'є на свій авторитет, повчаючи, що „нікого в блуд не повинна вводити „ідеологічна” фразеологія, яку стосують комуністичні країни”. Але яку саме ідеологію має на думці — він таки не сказав, будучи очевидно вірним загальному настановленню будувати все на містеріях і недоговореннях.

З мирним співіснуванням він виправляє подібні штуки. Він описує нібито американське

розуміння мирного співіснування — і це все. Про комуністичне — ані слова. Виглядає, що він цим хоче створити враження, нібито комуністичне розуміння таке ж, як і американське, тобто „співжиття держав із різними сесисемами без будь-яких намагань активно протиставитися іншій ідеології”.

Зовсім пасивна концепція. Комуністична ж концепція, зінтерпретована Хрущовим і ніким з комуністів не заперечена — концепція активна: ривалізація аж до повної перемоги комунізму. І пан доктор знає про неї, та мовчить; не хоче, щоб поспувала йому його блаженного образу сучасного світу.

Як я хотів би д-ра Сосновського образити, я сказав би на закінчення, що він в обговорюваній статті підійшов до поважних справ дуже наївно, як учень першої класи. Та я не хочу його образити. Але я тримаюся народньої традиції: „що правда, то правда”, або, як казали старовинні римляни — „хоч Плято мій приятель, та ще більшим приятелем є правда”.

НАРАДИ ВІДДІЛІВ ООЧСУ У ФІЛЯДЕЛЬФІ

18-го березня ц. р. відбулась у Філядельфії, Па., Окружна нарада Відділів ООЧСУ Східньої Пенсильвенії і частини стейту Нью Джерзі. В нараді взяли участь шість Відділів ООЧСУ — Аллентавн, Балтимор, Вілліамсавн, Честер, Трентон та Філядельфія і представники ОЖ ОЧСУ. Головну Управу ООЧСУ і ОЖ заступали: проф. І. Вовчук, ред. В. Левенець, ред. І. Білинський, Мирослава Ласовська, д-р Я. Бернардин і Б. Казанівський.

На конференції обговорено цілий ряд актуальних справ політичного, суспільно-громадського, культурного та церковного порядку. Представники Централі вислухали докладні звіти представників поодиноких Відділів про стан організацій в терені і подали напрямні політичної і суспільно-громадської роботи обидвох організацій. Голова ГУ ООЧСУ проф. І. Вовчук та інші члени Головних Управ відповідали на питання присутніх.

На конференції обговорено: 30-річчя УПА, 50-річчя з дня створення ССРСР, 40-річчя великого голоду в Україні, інтелектуальну верству в нашому русі, поїздку президента Ніксона до Москви, рік виборів у ЗСА і зайнято становище до справ УККА, пов'язаних з Конгресом, що відбудеться в жовтні ц. р., справу Катедри Українознавства при Гарвардському університеті, актуальні церковні справи та внутрішні українські відносини.

Окремо обговорено процеси в Україні. Більше уваги їм присвятив голова ГУ ООЧСУ в доповіді, яку виго-

ВИПРАВЛЕННЯ ПОМИЛКИ

У березневому числі „Вісника” автором статті „Початки УГАкадемії та праця її абсолювентів” є інж. Павло Дубрівний. Просимо Виш. автора вибачити за неогляд. — Редакція.

З ЖИТТЯ ВІДДІЛІВ

ВІДДІЛ В ЙОНКЕРСІ

Відділ має 50 членкинь, з того числа 36 активних. У звітному році відбуто два засідання Управи і 9 ширших сходин.

Дві наші делегатки брали участь у святкуванні століття Лесі Українки і поклали вінок біля її пам'ятника.

На святі 30-ліття Відновлення Державности 30 червня 1941 р. на оселі СУМА в Еленвіллі брали ми участь значним числом членкинь і також поклали вінок біля Пам'ятника Героям. Брали участь у маніфестації в оброні переслідуваних в Україні перед будинком ОН та совєтською амбасадю. У конвенції ОЖ ОЧСУ взяло участь троє наших делегаток.

Управа Відділу вислала „Стейтмент“ до сенатора Фліна.

На терені діяння Відділу ми брали активну участь у святкуваннях: Листопада, 22-го січня та в Шевченківськiм концерті, де наші членкині виступали з хором Школи Українознавства. Дві наші членкині є виховницями в Осередку СУМА.

26 вересня влаштували ми вечірку, яка дала досить добрий прибуток, а крім того на спілку з Відділом ООЧСУ дві забави і фестин. У грудні Управа Відділу відкрила крамничку під зарядом подруг Гошко, Стецюк і Русинко.

5-го березня відзначили ми 5-ліття Відділу концертом, що його підготували п. п. Бундзяк — культурно-

лосив на вечірці, організованій філадельфійськими Відділами ООЧСУ і ОЖ ОЧСУ. Доповідач заперечив, навівши відповідні аргументи, думку про те, що процес відродження в Україні постали самі від себе і не мають ніякого пов'язання з боротьбою в минулому. Він ствердив, що „підшкірною філософією“ ніхто ніколи не визволявся, а тому нам слід кинути всі наші інтелектуальні сили на боротьбу з Москвою.

У мистецькій частині ввечора п. Климівський відчитав монолог „Слово про культуру і літературу“ пера Язичинської-Климівської, а „Соловейки“ під керівництвом проф. Зої Маркович відспівали чотири пісні.

Ввечором керував голова 6-го Відділу у Філадельфії Степан Волниак.

В. Л-ць

освітній референт та Гошко. Це була перша імпреза легкого жанру в нашiм новозбудованiм домі.

Загальні збори відбулися 26-го березня 1972 р. Присутня була гостя з Головної Управи, подруга М. Лозинська. Перевибрано Управу на наступний рік ту саму із малими змінами.

М. Кульчицька

ВІДДІЛ В АСТОРІІ

У суботу 22 квітня ц. р. в будинку СУМА голова Відділу проф. П. Андрієнко-Данчук молитвою „Отче наш“ відкрила загальні збори.

Зборами проводила президія: М. Нестерчук — член ГУ ОЖ ОЧСУ, Бурик — голова 42 Відділу ООЧСУ і секретар — пані Гентіш.

Голова Відділу ООЧСУ в Асторії п. Бурик і п. Ссний від УНПомочі склали уступаючій Управі подяку за співпрацю і закликали до ще активнішої праці в майбутньому.

По звітах відбулася дискусія, уділення абсолюторії уступаючій Управі та вибір нової Управи. На голову Відділу одногосно переобрано проф. П. Андрієнко-Данчук, на заступницю п. Рудик, а на секретарку п. Гентіш. Контрольну комісію очолила п. Наум. Новообрану Управу від Головної Управи ОЖ ОЧСУ привітала п. М. Нестерчук. Молитвою „Богородице Діво“ закінчено загальні збори.

При солодкім і каві присутні ще довго у товариській гутірці обмінювалися думками та порушували актуальні справи.

Пресова референтка М. Н.

ВІДДІЛ В АМСТЕРДАМІ

За час від 1 січня 1971 р. до 1 січня 1972 р. наш Відділ, що має 10 активних членкинь, відбув 6 ширших сходин та 2 засідання Управи.

Відділ влаштував великодню мистецьку виставку та базар, що їх відвідали 1250 осіб, переважно чужинців, купуючи собі на пам'ятку писанки, різьбу і кераміку. В газеті „Амстердам Рікордер“ з 25 березня появилася велика стаття з високою оцінкою експонатів, представлених на виставці.

Спільно з іншими жіночими організаціями нашої округи уряджено показ стародавньої ноші. Спільно з Відділами ООЧСУ і УККА відзначено всі національні річниці святочними сходами, а свято Шевченка концертом. Членкині Відділу допомагали при влаштуванні свяченого і відзначенні Нового Року.

Суспільна опіка зосереджується в харитативній діяльності. Відвідуємо хворих, висилаємо картки з допомогою, жертвуємо на Визвольний Фонд, Писанку, пресовий фонд „Вісника”, „Шляху Перемоги”, „Гомону України” та ін.

Дописи про працю нашого Відділу час від часу появляються у нашій пресі, а дописи з англійської преси ми пересилаємо до Головної Управи для інформації.

Головною діяльністю нашого Відділу була в першій мірі культ-освітня праця не тільки серед членкинь і доростаючої молоді, але й серед нашої громади.

Стефанія Пащак

ВІДДІЛ В НЮАРКУ

Відділ має 29 членкинь і співпрацює з Організаціями Визвольного Фронту, УККА, СУА та іншими громадськими організаціями.

Відділ влаштував вечір у Поклоні Нескореним, в якому більшість присутніх становила молодь. Реферат виступила пані Марія Вожаківська.

Членкині Відділу беруть участь в громадських організаціях, спільних нарадах, імпрезах, святах.

Фінансова референтура вислала два пакунки на Україну, грошову допомогу до Польщі та на Фонд Церкви в Потребі.

В обороні Нескорених та проти масових арештів в Україні членкині брали участь в маніфестаціях під Об'єднаними Націями. Відділ збирав підписи та вислав у цій справі листи до конгресменів. З конгресменом Міцішолом Управа Відділу перебуває в постійному контакті. На оборону Нескорених Відділ зібрав 200 дол., медаль книжчині Ольги продав на 250 дол.

На загальних зборах, що відбулися 27-го лютого 1972 р., нову Управу одноголосно вибрано в складі: Д. Кульчицька — голова, М. Вожаківська — заст. голови, п. Кріса — секретар, п. Джіман — орг.-референт, п. І. Кононова і п. Лобор — культурно-імпрезові референти, п. п. Ференс, Терещук і Корняк — господарські референти. Контрольна комісія: п. п. Гой, Мандзій і Левенець.

Д. Кульчицька

С К Л А Д А Й Т Е Д А Т К И
Н А
П Р Е С О В И Й Ф О Н Д „В І С Н И К А”!

Алла Коссовська

МАТЕРІ

Мамо, в тебе руки — крила лебедині,
Мамо, в тебе очі — зорі провідні.
Ти моя кохана, ти моя єдина,
Як було з тобою радісно мені!
І яке б нам в світі горе не траплялось,
І які б турботи нас не стерегли,
Мамині обійми вірно розкривались,
Заглядали в душу очі дорогі.
На її раменах, виплакавши горе,
Часто засинала я спокійним сном,
Знала я, що з нею горе переборем,
І була щаслива під її крилом.
Ти нам віддавала всю себе, до краю,
І в страшний, голодний тридцять третій рік,
Нам віддавши хліба чорного окрасць,
Віддала й свій віддих, відійшла навк.
Боляче і тяжко згадувати нині
Про свою невдячність, неслухняність, злість...
Ти завжди прощала все своїй дитині,
Ти нас зберігала янгола замість.
І тепер, коли я над твоїм портретом
Засумую гірко тут, на чужині,
Все мені здається, що за гробом, десь там,
Ти живеш і ніжний шлеш привіт мені.

Всі матеріали до „Сторінки ОЖ ОЧСУ” прохання надіслати на адресу:

A. Davydenko,
598 Driggs Avenue,
Brooklyn, N. Y. 11211

ЧИТАЙТЕ І ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ
СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ТИЖНЕВИКИ
І МІСЯЧНИК

„Шлях Перемоги”, „Гомін України”
і „Визвольний Шлях”,

що, стоячи на позиціях українського революційного націоналізму, вносять у життя української еміграційної громади новий багатий зміст і скріплюють перший визвольний фронт, яким є нескорена, вільнолюбна Україна.

С К Л А Д А Й Т Е Н А П Р Е С О В И Й Ф О Н Д І!

М. Трихрест

ІСТОТА „РЕВОЛЮЦІЙНОЇ ДЕМОКРАТІЇ” (Закінчення)

Слідом за цими таємними зносинами українських соціалістів зі своїми „побратимами” з „Ліги” Керенсько-го почалася тяганина в справі співпраці з Американським Комітетом Визволення Народів Росії (АКВР), що стояв на „непередрішенських” позиціях. У той час, коли українські націоналісти поставилися до АКВР відмовно, українські соціалісти з УСО, разом із керіваним І. Вагряним „Демократичним Бльоком”, теж соціалістичним, навпаки, чекали тільки нагоди для співпраці. Вивіску американських „непередрішенців” перемальювали, і Американський Комітет Визволення Народів Росії став Американським Комітетом Визволення від Вольшевізму. І посунули наші чухраїнці у вигляді соціалістів усіх відмін до АКВВ, чи АКВ, під прапором УНРади та її Виконного Органу з благословення голови І. Вагряного. А співпраця та тривала довго, навіть і після того, як ОУН(м), на знак протесту, виступила була з УНРади. Найбільше своїх людей дала для АКВ саме УРДП. Співпраця припинилася тільки після того, як АКВ перестав давати гроші.

„Клюб круглого стола”, утворений у 1960 р., зваблював також українських соціалістів; він був немов би додатком до АКВ, але вже без „срібняків”. Серед „круглостольників”, як і слід було чекати, першу скрипку грали ті найлівіші, тобто з лав УРДП та ЗП УГВР, які сидили разом із своїми „побратимами” з редакції „Соціалістического Вестника”. Круглостольники та їх поплентачі, замрячені „співіснувальним божевіллям”, розпиналися за „контакти” з висланцями московського окупанта, за „культвими́ну” з ними, „будування мостів” до них, проповідували „реалітети”.

„Співдружність”, що її підсунула українцям т. зв. „Кронштадтська група”, є новою „червоною шапочкою” на федеративних метикуваннях московських єдиного-неділимців соціалістичної барви. Без огляду на спростувальні вияснення Українського Інформаційного Бюро (УНРади), надруковані в „Свободі” з 25-го січня 1971 р. за підписом Д. Андрієвського, та ніби заспокоїливу від імені Кронштадтської Групи намову В. Яновського в „Свободі” ж з 3-го травня 1967 р., „співдружність” є черговим гачком московських соціалістів, щоб таки налігати українців на осоружну їм федерацію з Москвою, використавши сприятливий для цього ґрунт серед українських соціалістів з ДЦ УНР. Керівник Групи, Петров, у зверненні до українців підкреслював, що в Україні антикомуністичний настрій частково переходить у протиросійський та сепаратистичний. За Петровим виходило, що якби не антикомуністичний настрій, то не було б і того „часткового сепаратизму”. — Петров перекреслював всю довгу, протягом століть, боротьбу України за своє визволення з пазурів Москви, яка в ім'я свого загарбництва стала комуністичною.

Незграбне спрощення, з намаганням звести боротьбу України за волю тільки до боротьби проти комунізму, як режиму, без того, щоб узяти під увагу найголовніший бік тих змагань — визволення від гнобителя, як творця того режиму, особливо впадає в очі, коли автор „формулює нову державну систему, як вільні (свободніе) совсти”. Ясно, але ще ясніше стає, коли він каже, що „український народ вирішить це питання, а московські демократи визнають це рішення”. Так ніби український нарід ще не сказав свого слова про самостійність.

Отже, не беззастережне визнання повної державної незалежності всіх поневолених Москвою народів, як передумови миру й свободи на Сході Європи, — лише підступне зваблення їх порожньою обіцячкою „співдружності” на манівці в тих самих цілях збереження московської в'язниці народів. А тим часом ДЦ УНР узгіднив з цією Кронштадтською Групою норми співпраці. Ця співпраця була таким же виломом з єдиного самостійницького фронту українства, як і співпраця з АКВВ. Чи ж може бути інакше за теперішньої УНРади, як установи УРДП?

Ставлення УРДП до релігії і Церкви

„Кадровики з КП(б)У і Комсомолу” — хвильовисти, укапати й боротьбісти — допомагали Москві нищити Українську Автокефальну Православну Церкву на рідних землях. Та залишилися вони під цим оглядом вірними собі, до певної міри, і тут, на чужині. Перетворення УПЦ на своє політичне знаряддя стало одним із завдань безбожників із складу УРДП.

Після того, як багрянівщина полеклася на спробі опанувати один відлам української Православної Церкви, всі зусилля УРДП були спрямовані на те, щоб захопити провід у долішніх клітинах УПЦ в ЗСА та в інших країнах українського розселення. Яка мета, такі й засоби, аж до блюзнірства. У своєму „Саді Гетсиманському” Вагрянний повиводив священиків, як „провокаторів та сексотів”. А в Чикаго, ЗСА, УРДП, після згадуваної невдачі захоплення однієї церкви, зірвати з її дверей колодку, розірвали св. Євангелію та порозбивали церковні речі. Ще в 1955 р. було документально відомо про виданий проводом УРДП наказ захопити УПЦ, який і виконувався всілякими засобами. Наприклад, у Ютиці багрянівці, після захоплення проводу в місцевій парафії, усунули її настоятеля, бо він заборонив був збирати гроші в церкві для Вагряного. В брутальний спосіб була захоплена парафія в м. Фортвайні руками тих же багрянівців. А в одній церкві в Нью Йорку багрянівці подерли на шматки й потоптали запрестольний образ св. Тройці.

З Австралії повідомляли свого часу про те, що Крайовий Комітет УРДП із своїми послідовниками доміг-

ся захоплення проводу в багатьох парафіях УПЦ. В Західній Німеччині УРДП-івці намагалися зарізати священника за те, що він не виголосив „Многая літа” Багрянному, а було це в Новому Ульмі з наслідком розбиття парафії на два табори.

Коли в Чикаго багрянівщині не повелося з захопленням Св.-Покровської Церкви, вони кинулися опанувати Св.-Володимирську та Св.-Софійську церкви. Багрянівці діп'яли свого насамперед у Св.-Софійській церкві, де розбили вірних на два табори, створивши неможливі для нормального релігійного життя умови, що й примусило засновників теперішньої Св.-Троїцької парафії відійти від них. Намагання багрянівців опанувати Св.-Софійську церкву вивершилися були в 1957 р. постановою її парафіяльного, багрянівського уряду про приступлення цілою громадою до членства в Т-ві Прихильників УНРади, що в дійсності було під контролею УРДП. Таким робом Св.-Софійська парафія потрапляла в залежність від суто партійної організації, надхненниками якої були хвильовисти. Це спричинило глибокий розбрат серед вірних із занепадом релігійного життя в тій громаді, де багрянівці вже відверто полагали свої партійні справи, так що під час Служб Божих було більше людей під церквою, а не в ній.

Безбожництво Багрянного кинуло понуру тінь і на його хвильовистське твориво — УРДП-ОДУМ. Але не могли сприяти церковно-релігійному життю й інші засновники кодла „Кадрів з КП(б)У і Комсомолу”. Ю. Дивнич (Лавріненко) у журналі „Критика” ч. 7-8 з 1931 р. навів був вірш якогось Гіщука, мовляв, ваші похилені оселі, садки вишневі і церкви зрубаєм, спалимо, рознесемо і попіл кинемо під вітри”.

Гуляйполе-розбишацтво УРДП в погрозах і діях та політичне обличчя самого І. Багрянного

„Ми будемо безпощадні, ми вас знищимо в боротьбі” або „перевішаємо всіх, хто є проти нас”, чи „всякий тут опір буде немилосердно розторощений”, або „застрелимо, як пса”, чи „втопимо”, — все це „революційно-демократичні” вихватки І. Багрянного, і не проти московського комуністсько-большевизму, а проти українських націоналістів та інших політичних противників УРДП. А сл. п. С. Бандеру УРДП-івці обіцяли „повісити на Софійській площі, в Києві”. Про терор і погрози на церковному полі й проти священників згадано вище. Та були випадки й побиття тих інакшодумаючих земляків.

Уявляти, що було б на рідних землях з рук цих хвильовистів, що, як на еміграційні умови, зградилися („закумулювалися”) в УРДП, — зайво; треба тільки не забувати „мокрі діла” хвильовизму в минулому. Існування УРДП — тепер, на чужині, це — громадянська війна в майбутньому на Україні. А цього Москві тільки й треба.

За свідченням П. Кривобока („Український Селянин”, ч. 7/35 за листопад 1955 р.) на основі втечі Багрянного до большевиків у 1943 р. та інших його чинів, він, Багрянний, був „свідомим комуністом і провокатором”.

Інший свідок і земляк І. Багрянного з м. Охтирки, на Харківщині, український селянин, Ф. Бала (голова

Крайового К-ту СЗСУ-СП в Англії), подав у часописі „Український Селянин” (ч. 6-42 за липень 1956 р.), що втеча Багрянного в 1943 р. до большевиків потягла за собою смерть багатьох невинних людей. Тоді в Охтирці комуністсько-большевики розстріляли тих, хто повірив в удаваний патріотизм Багрянного; не розстріляли тільки хвильовистів, „соратників” Багрянного-Лозов'ягіна.

Якби обвинувачення збоку Ф. Бала було безпідставним, Багрянний мусів би довести свою невинність. Він цього не зробив, чим посередньо ствердив свою причетність до згаданого злочину. З другого боку, судова розправа могла б перерости в засуд і московського комуністсько-большевизму, чого Багрянний міг би собі не бажати чи то з мотивів політичних, як комуніст, чи то зі страху за свого сина там, за залізною заслоною.

А в світлі викриття політично-червоної істоти Багрянного насувається думка, що його брошура „Чому я не повертаюся в СССР?” була з одного боку заслоною для майбутніх його, Багрянного, чинів на користь Москви, а з другого — відскокнено проти обвинувачень в інтересах тієї ж Москви.

„Багрянний умер, але діло його живе”

Скінчив свої дні Багрянний 25-го березня 1963 р. і ховали його аж чотири священники, які, мабуть, не вірили в його безбожництво. А Федір Гаєнко, тоді член ЦК і секретар Крайового Комітету УРДП на Німеччину й Австрію, у своїй промові прирік в імені всього членства „продовження тієї політично-визвольної праці, якій він (Багрянний) віддавався до останнього подиху”. Краще було б, якби „діло його” вмерло.

Найбільш шкідливі для українства і, отже, найбільш пожиточні для Москви дії багрянівщини мають таку вимову:

Знеславлення українського імені в світі самим створенням УРДП, як організації хвильовизму, що кидає на українську визвольну справу понуру тінь;

Нищення соборности українства так чином свого існування з ідеологією марксизму-соціалізму, як і дорогою розбивацької роботи на всіх ділянках українського життя на чужині, не залишаючи в спокої й Церкву, з унеможливленням в її громадах будь-якої праці проти ворога;

Орган УРДП „Українські Вісті”, писання І. Багрянного, М. Воскобійника, В. Гришка, Ю. Дивнича, І. Майстренка, Г. Костюка, С. Косенка, А. Гудовського, Шумила та інших показують лише один бік тієї розбивацької роботи, — куди більший має вона вияв у „живому слові” та діях. Двадцятип'ятиліття „У. В.”, це — ювілей зради українства;

Поширення наклепів проти українських націоналістів (брошура Ярового проти революційної ОУН);

Виховування української молоді в дусі хвильовизму з вихвалюванням зрадників — самого Хвильового (Фітільова), Скрипника, Шумського, Затонського, Любченка та інших. Принагідно треба підкреслити, що Затонський був тим, що разом з іншими комуністсько-большевицькими катами підписав вирок смерті на 359 героїв Базару.

Для списування всіх протиукраїнських дій „наших” хвильовистів, які отаборилися в УРДП, не вистачило б,

мабуть, і волової шкіри. Всі ж зусилля завернути їх з хибної дороги не дали бажаних успіхів. Самостійницькі видання присвятили багато уваги висвітленню шкоди збоку хвилювизму. Але так вони, як і спеціально видання, як от „Камо грядеши, багряна шкіряно?“ (С. Крель) або „На суд націонал-комунізм — хвилювизм та його пропагаторів“ (СВУ, Канада-ЗСА), хоч і витягли чимало українців з цього кофла, так і залишилися „гласом вопіючого в пустелі“ для верхівки УРДП, яка знає, чого вона хоче... „І. Вагрянний вмер, але діло його живе“, як це впливає з писань одного з провідників УРДП, т. Косенка („У. В.“ з 14-21-го серпня 1966 р.), мовляв, „ми є спадкоємці і продовжувачі минулих лівих українських партій... ми — марксистки... будемо вести діалог із КПСС... ми не є жадні націоналісти“. УРДП устами Косенка є за те, щоб „діло Вагряного жило"... діло троянського коня Москви серед українства.

Короткі висновки

Приналежність УРДП до руйницького й злочинного марксизму, в згоді з признанням т. Косенка, стверджується й без того всією істотою та всіма діями цієї партії від початку до кінця. Те саме стосується й засади націоналізму, від якої багрянівщина відверто відпекується. Твердження Вагряного, мовляв, УРДП є „найбільш націоналістичною“ — було звичайним окомилуванням.

Понад чверть століття триває вже неукраїнська, вельми шкідлива робота „наших“ хвилювистів, і треба тільки дивуватися, що українство досі не спромоглося звільнити своїх лав, як „нації в поході“, від тих яничарів українського походження. Тільки недержавна нація може жити без почуття, чи інстинкту, самозбереження, але чи на довго?

Хто винен? Якщо видатний учений, історик М. Грушевський казав свого часу в Центральній Раді, мовляв, „ми відкидаємо боротьбу з Совєтською Росією явну і тайну, тактику збройних повстань і політику зривів зсередини; ми навчилися шанувати в більшовиках провідників світової революції“, то що можна казати про звичайну українську людину, політично неписьменну, замрячену облудонаукою марксизму-соціалізму-комунізму, поширювану своїми ж „письменними невігласами“.

Історик Грушевський, як соціаліст-революціонер, діяв у згоді зі своїм „вірую“. Але то було півстоліття тому, коли жажливий досвід московсько-більшевицького імперіялістично-колоніального поневолення й народобвистства ще був у майбутньому, що, однак, не звільняє історика Грушевського, як голови Центральної Ради в ті часи, від провини за свій злочин перед Україною, доконтний шляхом поразково-роззброювального настановлення, з відповідними діями супроти червоної Москви. Тим важчою мусить бути провина тих чоловічих осіб серед українства, які ще й досі не звільнилися від замотелічення московською блекотою. Саме такими винуватцями й є проводирі УРДП, хоч українство в переважній більшості відкидає облудонауку марксизму-соціалізму. Але ложка дьогтю через нехлюйство може зіпсувати діжку меду. Подивугідний брак політичної сві-

домости серед українських людей й є „нехлюйством“, як тлом для шкідництва збоку хвилювистів та інших „ліваків“.

Світським месією української нації є її національно-суспільна свідомість, яку можна осягнути лише шляхом праці, впертої, наполегливої праці всіх освічених і політично-вироблених у душі християнського націоналізму людей за порученням Шевченка — „Обнімте, брати мої, найменшого брата!“

Немає сумніву, що більшість членства УРДП складається з тих „менших братів“, що потрапили туди через непорозуміння, знечев'я, а, головню, через брак національно-суспільної свідомости. Та й серед проводирів лише невелика меншість буде вірною хвилювизмові назавжди.

Однією з передумов навернення й „найтвердіших“ хвилювистів з УРДП на національно-патріотичний шлях буде усвідомлення, що Українська Національна Революція є чином відновлення порушеної ворогом єдності нації. З цією метою виметення із свідомости українських людей всіх залишків злочинної псевдонауки марксизму-соціалізму-комунізму є першорядним завданням. Тільки так прийде до українських людей „єдиномисліє“, про яке просив Бога Тарас Шевченко. А „єдиномисліє“ — основа єдности.

Листопад-грудень 1971 р.

НОВІ АРЕШТИ В УКРАЇНІ

У зв'язку з арештами, що відбулися наприкінці минулого року і в січні ц. р., ведеться слідство по лінії кількох груп, зокрема київсько-львівської, отже Івана Світличного, Вячеслава Чорновола та Євгена Сверстюка, і одеської, себто дружини Святослава Караваєвського, Ніни Строкатої, Олексі Різнікова, лікаря Притики та Юрія Шухевича. Попереднє повідомлення про арештування Юрія Шухевича потвердила у спеціальній кореспонденції з Москви газета „Дейлі Телеграф“.

Підготовка до згаданих двох процесів проходить в атмосфері, що нагадує сталінські часи. Поширюються вістки про зв'язки арештованих із закордонними „імперіялістами“, про „державну зраду“, що її вчинили підсудні тощо. Морального терору зазнають родини і знайомі арештованих, яких викидають з праці.

Одночасно провадяться дальші арешти. Недавно стало відомо, що в Києві арештували, між іншими, Володимира Рогинського, Любу Середняк та кандидата філософських наук Леоніда Коваленко.

Щодо арештованого минулого року проф. Леоніда Пльоща, який був членом ініціативної групи для оборони прав людини в СРСР, то його мають судити окремо. Існує небезпека, що його проголосять психічнохворим і примістять у шпиталі для божевільних, що в грудні 1971 р. зробили з Анатолієм Лупиносам.

ПОШИРЮЙТЕ ВІСНИК!